

LJUBLJANSKI ZVON

JULIJ

1917

LETNIK 37.

ŠTEVILKA 7.

Vsebina julijevega zvezka:

1. Oton Župančič: <i>Tuji mož</i>	337
2. Alojz Kraigher: <i>Mlada ljubezen</i> . (Dalje.)	340
3. Emil Leon: <i>Cvetje v jeseni</i> . (Dalje.)	353
4. Janko Glaser: <i>Marec</i>	366
5. Rado Murnik: <i>Na Bledu</i>	367
6. Janko Glaser: <i>Jesen</i>	380
7. Dr. Franc Derganc: <i>Henri Bergson</i> . (Dalje.)	381
8. Listek	386

Dr. J. A. Glonar: *Fr. Omerza. Homerjeva Iliada*. — Dr. Jož. A. Glonar: „*Zwischen zwei Nationen*“. — Dr. Jož. A. Glonar: „*Regiment po cesti gre . . .*“ — med Nemci, — A. D.: *Dva prevoda. Čas XI, p. 226 nsl.*

Redakcija tega zvezka se je zaključila 15. julija 1917.

„Ljubljanski zvon“

izhaja v zvezkih po enkrat na mesec ter stane na leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K, za vse neavstrijske dežele po 15 K na leto.

===== Posamezni zvezki se dobivajo po 1 K 30 h. =====

Odgovorni urednik: Oton Župančič.

Upravništvo v „Narodni tiskarni“ v Ljubljani, Knaflova ulica št. 5.

Lastnina in založba „Tiskovne zadruga“ z. z. o. z. v Ljubljani.

Tisk „Narodne tiskarne“.

Oton Župancič:

Tuji mož.

Ženski glasovi.

Kdo je tuji mož?
Kaj bi rad ta mož?
Proč od nas, ti plašni, strašni mož!

Tujec.

Kaj tako vam trd,
nespravljiv obraz?

Moški glas.

Mnogih bratov smrt
šla je preko nas,
mnogih mest razvâl
na srcé nam pal,
zlatih, belo krščenih,
dragih, ko življenja dih —
ni vrnitve, poti ni do njih.

Ženski glasovi.

Joj nam, joj!

Tujec.

Nisem upa bil
v pesem vam zaprl?
Pevca je učil:
Duh bo silo strl.

Ženski glasovi.

Pevec je ta mož.
 Davnih časov mož.
 Videc-prorok je ta čudni mož.

Moški glas.

Časov glej razdòr,
 svetih slòv zatòr:
 vrglo nam je duše vznak,
 čez oči zgrnilo mrak —
 vsako čelo nosi Kajnov znak.

Ženski glasovi.

Joj nam, joj!

Tujec.

Bratstva tajno slast
 sem poveril vam,
 ž njo duhov oblast
 poneizmeril vam;
 kaj počeli ste?
 Kam jo deli ste?

Ženski glasovi.

Kaj očita mož?
 Kot sodnik je mož.
 Srce v prsih nam obrača mož.

Moški glas.

O, za bratov šibkih rod,
 za bodočnost njih usod
 vzeli nase krivdo smo, gospod.

Ženski glasovi.

Joj nam, joj!

Tujec.

Deca, hvala vam
 za besedo to;

nisem vedel kam
z mislijo svojó;
truden romar v noč
trkal sem gredoč,
trkal na nektero dver,
deca, truden vsak večer —
oglasili niso se nikjer.

Ženski glasovi.

Preobilje rož
vsul na tla je mož . . .
Zlatoslovno pismo sredi rož.

Pismo.

Bratstva tajno slast
nate zanaprej,
ž njo duhov oblast
danes in posej.
Dar je moj gorjup,
težek zanj odkup:
venec, s trnjem prepletèn,
možu v prsa položen
za pravice in svobode vekovečni sen.

Ženski glasovi.

Kam je izginil mož?
Kdo je bil ta mož?
Kaj je hotel! Kaj nam dal je mož?

Moški glas.

To je hotel mož,
to nam dal je mož:
trnje bode izpod rož,
bratstva bridko slast nam dal je mož.

Flojz Kraigher:

Mlada ljubezen.

(Dalje.)

V.

Še isto leto, ko je opisal Tomo Javorniku svojo ljubezen z Miro, se je seznanil o vélikih počitnicah z Vêro Pavlinovo.

Po oni osmošolski „otročariji“ ni več ničesar posebnega doživel. Na Dunaju je prodal svojo nedolžnost, — zelo po ceni, brez nesreče, a tudi skoraj brez užitka. Tuintam se je posmuknil okoli brhkejše natararice in ji ukradel kak poljubček; a dogajalo se je samo slučajno in tako površno, da ni moglo priti do razvitka. Meščanska dekleta so mu bila vsa preveč obrzdana, naivna, svetohlinska; in narobe — vsa preveč prebrisana, sebična in zahrbtna; predvsem pa — neodkritosrčna. Ko bi bila vsaj nekoliko duhovitejša in ne tako neznošno plitka in vsakdanja! Ni je našel, da bi mogel z njo razpravljati o vprašanjih, ki so ga najbolj zanimala, o katerih je predebatiral dneve in noči po dunajskih kavarnah in gostilnicah. Resnica je pa tudi, da skoraj ni imel časa za dekleta. Iskal je zmirom le mladeniške in moške družbe, potapljajoč se v krokanju in ponočevanju. Ni še premagal one radovednosti, ki goni dečka, ko dorase do mladeniča, da se ogleda in dožene, kako je pravzaprav s to zagonetko: biti mož. Čim bolj se je čutil deškega, nezrelega, celo otročjega, tem bolj ga je mikalo možakarstvo in kajpada najbolj možakarske zablude in strasti. Za doživljaje z ženskami je bil premalo goden, presramežljiv in preboječ; zato je živel skoraj izključno alkoholu, nikotinu, kartam, politiškim, estetičnim, etičnim in znanstvenim debatam. — O tistih vélikih počitnicah pa je bil naenkrat zopet v ženski družbi.

Tedaj je njegova mati po dolgem času izjemoma pogledala nekolikokrat v ljubljansko družbo. Izvabila jo je bila notarja Nikolaja Zorka starejša hčerka Mila, žena zdravnika doktorja Juvana. Imela je z njo neke tajne in prav posebne namene, ki pa so se izjalovili. A Tomo se je medtem udomačil pri notarjevih in je zahajal še nadalje v hišo.

Vêra Pavlinova je bila nekakšna Zorkova sorodnica in je vzgajala njegovi mlajši hčerki Dano in Nado. Ni bila ravno najpopolnejša lepota; a bila je pristrčna in iskrena, da ji je bilo vse prijazno in naklonjeno. Drobna in nežna, ^{zupskrodel} z gležnjem, ki bi ga med dvema prstoma objel, — je imela vendar čvrste in mišičaste ude. Bila je malo bleda, a zdrava in življenja polna. Čudovito bujni, lesketajoči se kostanjevi lasje so ji obkrožali glavo, zmirom malo zmršeni, tako da so te samosvoji koderčki posebej opozarjali na divoto tilnika in vratu in oblih pleč. Njen nos je bil sam zase lep, a je ležal malce nepravilno sredi ovalnega obrazka s fino rezanimi usteci. Njen glavni čar je bil v očeh s sanjaviim bleskom, odsevajoč dobroto in usmiljenje, uslužnost in požrtvovalnost. Preprosta in odkritosrčna duša je gledala iz njih ter razodevala spoznanje in razum. Za njimi pa je trepetalo kakor skrita žalost, razočaranje in nesreča.

Tomo je našel v Vêri žensko, ki mu je bila po značaju in temperamentu zelo sorodna. Oba živahna in ognjevita, skoraj vedno dobre volje, pripravljena za šegavost in norčije, sta bila v družbi po navadi enih misli in željâ. Tvorila sta levo krilo, zavzeta zmirom za najskrajnejše, brez vseh ozirrov na predpise in predsodke, na vsakdanjost in navade. Oba kristalnočistih duš, brez vse hinavščine in sebičnosti, nista mogla razumeti, zakaj se drugi tolikrat obotavljajo in plašijo pred najnedolžnejšo razposajenostjo, ki se je njima zdela samo vesela in morda malo hudomušna. — Tomo je našel v nji družabnico, ki mu je bila kos v dovtipu in domislicah, ki se je merila z njim v duhovitosti in se je zuala bojevati z uma svetlim mečem, da so se iskre kresale. Oba svobodomiselnâ, brez vsega spoštovanja do veljavnosti tradicije in avtoritet, sta premotrivala svet in vesoljstvo, človeka in boga. Sedela sta najrajša sama zase, pozabljajoč družbe, z blestečimi očmi in razpaljennimi lici. Gledala sta v svet precej enako; samo da je njega vodil optimizem z zaupanjem v človeštvo, z najlepšimi pričakovanji za bodočnost; medtem ko je zvenela iz globočine njene duše turobna struna pesimizma s črnoglednim nezaupanjem, brez pričakovanj in nad.

Tomo je živel lahkomiselnô, iz dneva v dan, študiral strašno malo, dopoldne spal, ponoči krokal, — brez vseh skrbi, brez vse resnobe, ko da je škoda vsakega trenutka, ki bi ne imel od njega užitka in zabave. Ni za hipec ni pomislil, da bi bilo treba zbirati, sejati in graditi za prihodnost. Čutil se je že tako neznansko mladega, da se mu ni mudilo za nobeno stvar. Bil je prepričan, da že še pride čas, ko se poprime dela in se loti izvršitve svojih nalog.

Za enkrat mu je bil trenotek merodajen. Za enkrat ga je zanimalo samo teh par ljudi, s katerimi je veseljačil in ki je z njimi v vzvišenejših uricah reševal vprašanja temeljev in bistva vsega stvarstva. — Mati mu ni kratila svobode; pustila je, da je delal, kakor se mu je hotelo. A potekel je oktober, — Tomo je bil v petem tečaju svojih študij in moral bi bil misliti na izpit, — on se pa še vedno ni nikamor zganil iz Ljubljane. K predavanjem na vseučilišču ga je bil vpisal tovariš; imel je skripta in potrebne knjige in je zatrjeval, da se pripravlja in da naredi o pravem času; — a mati je postajala vseeno nekoliko nestrpna ter ga je na rahlo opozorila, naj ne zapravlja časa. Slišala je bila o njegovih stikih z Vêro in morda jo je tudi to navdajalo s skrbjo. Tomo pa se je precej zadržno obregnil ob njo in ji namignil, da je že odrasel varuštvo in da mu ni več treba pestunje. Saj se mu je tuintam vzbudila vest; na dnu duše ga je zaskrbelo, če ga ne zavêde ta površnost in brezdelnost v ono pustolovsko životarjenje zapatih „starih hiš“ ... A to so bili le trenotki, bil je moralni maček po prekrokanih nočeh. Bil je vse premalo sam, premalo trezen, da bi ga mogla zmagati razsodnost in preudarnost. V krogu dobrovoljnih lahkoživcev mu je vest zaspala, da se je z deško prostodušnostjo potapljal v zapeljivosti družabnega življenja. — V novembru se je še zaganjal, da bi odpotoval na Dunaj. Sredi meseca je pa Zorkov kandidat nenadoma obolel in notar je naprosil Toma, da bi mu ga do božiča nadomeščal. Ponudba je bila tako ugodna, da ji ni mogla niti Žitnikova mati ugovarjati. S tem pa je bil seveda Tomov izpit za ta semester definitivno odložen.

Notar je imel poleg pisarne majhno sobico, ki jo je dajal na razpolago svojim kandidatom, če jim ni bilo do ugodnejšega in obširnejšega stanovanja. Tomo se je prenočišča jako rad poslužil; tako mu vsaj ni bilo treba tavati ponoči iz gostilnice nazaj v predmestje in v jutranji mrzli megli mu je bila prihranjena prezgodnja pot v pisarno. Na ta način pa je bil naenkrat v še tesnejši zvezi z Zorkovo družino in z vzgojiteljico Vêro. Mnogokrat je ostal zvečer kar v hiši in celo pozabil na svojo običajno pivsko družbo.

Zdaj ga je tuintam kedo podražil z Vêro:

„Lepo si si uredil, Tomo! Z ljubico pod isto streho ... Bogme da, da je ta, da veljá!“

On pa se je čudil in ni mogel razumeti ... Resnično ga je vleklo nekaj k Vêri; rad se je razgovarjal z njo; pri nji se je počutil prijetno in domače, ker se je lahko kazal brez pretvarjanja,

brez lepoticenja, odkritosrčno in preprosto ali drzno in objestno, kakoršne je bil ravno volje; pobahal se je z napakami in deval v nič vrline . . . Vêra ga je vedno razumela in instinktivno vedela, kdaj govori iz njega duša in kdaj nečimernost. — A ljubezni ni občutil zanjo. Niti enkrat ni zakoprnel za žensko v njej. Zdelo se mu je srčkana in zala, časi tudi poželjenja vredna; a srce mu ni vzdrtelo, če je stal pred njo; njegovih prstov ni zamikalo, da bi se dotaknili njenih ličec, njenih rok in njenega životka; njegove ustne niso sanjale o njenih ustecih. Čutil je privlačnost njene duše, izvirajoče iz notranje sorodnosti, iz skupnih vzorov in podobnega si mišljenja. In ta čustva je imenoval prijateljska.

Nekdo ga je strašil:

„Pazi, Tomo! Če pride Vêrin ženin, — on te grdo nabriše!“

Tomo pa se je razjezil in bi bil skoraj oklofutal prijaznega svarilca. Kaj bi mu podtikali stvari, na katere niti v sanjah ni pomislil?! In naj ne žalijo dekleta, ki se ne more braniti, če ne pozna obrekovanja! . . .

A razmerje se je kar čez noč popolnoma izpremenilo.

Bilo je na večer pred godom svetega Miklavža. Tomo z Vêro, z njeno prijateljico Zinko in z Zorkovim Albinom so se preoblekli za Miklavže. Hoteli so obiskati notarjevi dekletci in Juvanova otročička. Albin je bil škof, Vêra in Zinka sta bila angelja. Tomo je bil parkelj.

Ko so se napravljali, so stikali in begali po obeh nadstropjih in po pisarni, da so dobili vse potrebščine. Na stopnišču je bil Tomo ugasil luči, da bi stvar ostala tajnejša in da bi Dana in Nada ne zapazili priprav.

Vêra je bila vsa žareča od razigranosti; a ogenj v njenih očeh je bil brže hudičkov nego angeljčkov.

Tekla je po stopnjicah doli in priletela nepričakovano v Tomovo naročje.

Bila je tema kakor v rogu; po tlakovani cesti zunaj je drdralo, da bi ne bilo slišati grmečega Boga.

Tomo je objel dekle, poiskal z roko obraz in ga začel poljubljati. Za hip je bila omamljena; a se je naglo streznila, pridušeno zahihikala in se mu izmuznila. Tomo je obstal:

„Ali je bila Vêra? — Ali je bila samo Zinka?“ —

In pozneje, ko so bili že razpravljeni, se je Vêra nečesa spomnila in zbežala v svojo sobo. Bogvé zakaj je tekel Tomo z njo . . . On se je nagnil preko njene rame. V ohlapni bluzi je za-

gledal njena nedra; vonj razgretega dekliškega telesa ga je opojil ... Iztegnil je roko in se sklonil k njenim ustnicam ... Ona ga je začudeno pogledala, — a on jo je že poljubljal ... vroče, besno ...

V smehu se mu je iztrgala, skočila proč od njega in si popravila lase:

„To bi bilo majceno preveč prijateljstva, gospod Tomo Žitnik!“

On jo je ulovil za roke, — ves razpaljen, napol pijan od razkošja —; ona pa se je nenadoma zresnila, zobje so se ji zasvetili, oči so se ji zabliskale, — iztrgala mu je roke in užaljena odšla ...

A od tega večera je bil Tomo res zaljubljen v Vêro. Sam sebi se je čudil, da je s tako neznansko silo in tako nepričakovano bruhnila ta strast iz njega ... In zopet se je čudil, da ni izbruhnila že prej ... Ali se je bil res že prvi hip zagledal vanjo? — In je mislil, da mu je samo prijateljica? ...

Ona pa mu ni verjela. Če ji je govoril o ljubezni, se mu je smejala in ga zafrkovala. Bila je prijazna kakor prej in ga je rada imela poleg sebe. Še vedno sta bila mnogo sama zase, zavérovana v najrazličnejše probleme; — a kadar je zastokal in jo zaljubljeno pogledal, je zamahnila z rokama:

„Bababababababa ... Pojdite k natakarcam ali kam drugam, — tam se vadite v don-juanstvu!“

Žitnik je preudarjal: — Ali je vendar resno zaročena? — On je že dvomil o tem. Nikdar ni z besedico omenila svojega ženina. — Drnovšek je bil urednik pri nekem celjskem listu; že več mesecev ga ni bilo v Ljubljano. Ali se je sprla z njim? — Ne ne, ljubezni ni bilo med njima; tako popolnoma bi ga ne mogla zatajiti. Kot zaročenka bi se v družbi ne bila mogla tako svobodno kretati. S Tomom je sicer samo prijateljski občevala; ampak vseeno: — kot nevesta je malo preveč občevala z njim. — In ne samo, da se ženina ni spominjala: — šalila se je s Tomom, naj bi ji preskrbel bogatina za moža, da bi mogla biti prosta kakor kakšna imenitna dama, ki se neovirano zabava s hišnimi prijatelji. — Bolj ko je premišljal, bolj je bil prepričan, da je Vêrina zaročitev bajka. In če je bajka, — zakaj bi ga potem ne marala? Zakaj se ga tako okrutno brani? ... in ga vendar ne požene? ... Z besedo ga odganja, — a njen pogled ga vabi ... Tomo je bil uverjen, da bi ga lahko rada imela. Ali ni najrajša z njim? Ali se mu ni zadnjič zdelo, da bi mu najrajša padla krog vratu? — pa ga je odpahnila!? ... Zakaj? ...

Vrgel se je še odločneje za njo. Ob vsaki priliki jo je nadlegoval in pregovarjal, prosil in rotil; stokal je in vzdihoval, izpodbijal njene ugovore in ji celo izjavljaj, da ne verjame v njeno nedostopnost in v njeno trdovratno zanikavanje ljubezni. Očital ji je, da laže in da se hlini in da samo glumi to odurnost. Saj se mu je vedno zdelo, da omahuje in da se s silo brzda, — da bi se rada naslonila na njegove prsi in se razjokala. Tuintam mu je pustila svojo majhno, drobno ročico, dvakrat ali trikrat ga je poljubila — kajpada samo zato, da je imela nekaj časa mir pred njim!

Prišel je božič in prvi praznik — in dopoldne je nenadoma izvedel, da je Vêra zjutraj odpotovala k materi na počitnice. Ničesar mu ni bila rekla, da se odpelje. Bil je ves obupan; ravno od praznikov si je bil toliko obetal . . . Popoldne pa je slišal, da je urednik Drnovšek v mestu, — in mahoma se mu je porodila misel, da je morda ubežala svojemu — „ženinu“. Zasmeljal se je na tihem in bil zadovoljen sam s seboj. A ko je stvar premislil, ga je začela zopet huje mučiti ta njena zagonetna zaročitev. Zakaj se mu še ni izpovedala? Zakaj še ni o tem nikoli govorila? — In zakaj je ubežala? — Ali se boji Drnovška? . . .

Stanislav Drnovšek je bil suhoparen človek, čmeren in nataknen, nezadovoljen sam s seboj in z vsemi drugimi. Prepirljiv in strašno občutljiv se je znal za kako malenkost po cele mesece kujati. Govoril je pretirano slovenščino z vsiljivim l-om in kričočimi vokali. Po zunanosti je bil čeden mož, majhen in čokat, širokopleč, in mišičast. Imel je izrazito, lepo glavo z dolgo in ozko brado.

Na svetega Štefana dan se je približal Žitniku. Govoril je o marsičem; o politiki, o štajerskih razmerah, o literaturi in tako naprej. A večkrat mu je kar nenadno zmanjkalo, umolknil je sredi stavka, da so sledili prav skrivnostni odmori. Naenkrat se je ozrl v Toma z namrščenimi obrvmi in vprašal strogo:

„Koliko ste stari, gospod Žitnik?“

„V štiriindvajsetem letu sem.“

„In gospodična Vêra?“

„Ne vem.“

„Ona je vaših let!“

„Tako?“

„Vi se čudite?“

Tomo se je samo veselil, da je Vêra — njegovih let. Oni pa je nadaljeval:

„No da: — videti je mlajša! In veste, kaj uči izkušnja? — Izkušnja uči, da je oni zakon najsrečnejši, v katerem je žena vsaj za sedem let mlajša od moža.“

Tomo ga je gledal s široko odprtimi očmi in toliko, da ni bušil v smeh.

Drnovšek se je zdajci zmedel in umaknil svoj pogled:

„Vi ste zdaj v tretjem letu svojih študij. Kaj hočete postati? Notar? Sodnik? Odvetnik? — V desetih letih boste ravno zrel za zakon.“

Zopet se je zastrmel v Tomove oči, ves zaripel, s pestmi na mizi, kakor bi se hotel spreti:

„V desetih letih!“

Žitnik se mu je nasmehnil in si je počesal s prsti kodre:

„Ampak, — gospod Drnovšek . . .“

Oni se je zdrznil, zamahnil z roko in se naglo dvignil:

„Sicer pa: — oprostite! Saj me vse skupaj čisto nič ne briga. Klanjam se!“

Poklonil se je in odšel.

Tomo je bil v zadregi, nasmeh mu je postal naenkrat malo kisel:

„Kdo bi takoj na zakon mislil?“

Zagledal je prijatelja in poskočil, da ga pozove na partijo karambola. —

Tomo je zopet temeljito krokal. Na Vêro je mislil s hrepenejem v srcu. Sladkost ga je obhajala, če si jo je predstavljal poleg sebe; in trdno se je nadejal, da si jo nazadnje vendar pridobi. — Ona mu je poslala razglednico s pozdravom in on ji je odgovoril s karto Rafaela Kirchnerja: „Za ljubezen“. Srčkano dekletce z lilijo v laseh, z dekliškobujnim nagim oprsem, drži v naročju veliko rdeče barvano srce, ki ga narezuje s kuhinjskim nožem — kakor hlebec kruha. In Tomo je pripisal:

„To bi bil vaš ideal, kaj ne? Ampak svetoval bi vam, da iz previdnosti — od sebe režete! Ali ste tam že tudi kaj dobili pod svoj nož? — Srčno vas pozdravlja Tomo.“

In za novo leto ji je čestital na istega umetnika razglednici: „Iz Arkadije“. Upehan pan se valja po travi. Z drevesa nad njim se klanja nimfa ter ga z dolgo vejico ščegeta pod nosom:

„Ilustracija k tekstu izza zadnjih dni! — Frlipte lajt zan nimer kšajt. — Kdaj splezate z drevesa? — Veselo in srečno novo leto — (že pod drevesom, če mogoče!) — ter lep pozdrav! Vaš Tomo.“

Na novega leta dan opoldne pa je bila Vêra že v Ljubljani. In pozdravila ga je s tako blestečimi očmi in stisnila mu je roko tako pristrčno, da bi jo bil Tomo kar objel, ko bi ne bilo družih poleg.

Popoldne so se peljali na Posavje. Priklopil se je tudi — Stanislav Drnovšek. A Tomo se ga ni ustrašil. Imel je krasen dan. V njegovi duši je bilo svetlo in veselo, kakor da bi tudi v njej žarelo to sijajno zimsko solnce, ki je kraljevalo nad pokrajino in odsevalo milijonkrat v blesteči se snežni odeji. Bil je mlad in svež in bohoten, da je kar poganjalo iz njega: — dobra volja, šala in dovtip in zabavljice. — V krčmi je sedel tik Vêre, njima nasproti — Stanislav Drnovšek. Zdelo se mu je, da — „ženin“ tudi nje ne ovira. — Pogovor je bil splošen; a Tomo je nadkrijeval omizje s poletom svojih misli in z drznostjo idej. Življenje je puhtelo iz njega, dobrota mu je sevala v očeh, z ljubeznijo razumeva-jočega je grel okolico. Tudi „ženin“ je govoril; in Tomo mu ni nasprotoval, celo podžigal in izpopolnjeval mu je izvajanja. — Vêra je bila srečna. Oči so ji bile vlažne, ličeca žareča, ustnice so ji kipele od opojne razigranosti. Njeno ročico je pod namiznim prtom parkrat vjela Tomova desnica. Ona mu jo je prepustila za trenotek, predno mu jo je s toplim stiskom zopet odtegnila. — A družba se je razživela. Pili so iz štefanov, prepevali napitnice in trkali po napevih. V svoji prostodušnosti je Tomo ob takih prilikah jako rad zaplul v nezmernost. Preveč je bil še neizkušen, preveč zavérován v življenje, da bi ne zaupal radosti in da bi že poznal nevarnosti razkošja in izbruhov nebrzdanih življenjskih sil. Tako je tudi to pot mnogo preveč pil. — Vêra je nekaj časa vztrajala. Njegova mlada neoviranost in ljubezniva objestnost ji je ugajala. Videla je v njem otroško nepokvarjenost, odkritosrčnost, nesebičnost. A ko so odrekle druge ženske, je tudi ona popustila pivce in se priklopila ostali družbi. — Pred odhodom jo je zagledal Tomo ob Drnovšku. Zbodlo ga je v prsih, zavrelo mu je v licih; — stopil je naglo k nji in jo prijel pod pazduho:

„Gospodična Vêra, ali ste mi nezvesta? Lepe reči so to!“

Hotel jo je skoraj siloma odvesti od Drnovška in potegniti s seboj. Ona pa se mu je iztrgala; spoznala je, da je vinjen, in čelo se ji je nabralo v gube:

„Oho, gospodek, — ali smo se tako zmenili? Kdo vam je dal pravico? — Če si, naložite alkohola, — to ste možje kot polblaznel motor z zakurjenim bencinom in brez vodnika! Hvala lepa za táko prevozilo!“

Tomo se je topo zasmel in se ironično poklonil:
„Oprostite, če sem motil!“

Zavrtel se je na peti in zavihtel klobuk:

„Kaj boš, kaj boš —
za mano hodil,
visoke škornjice nosil? . . .“

A sredi pesmi je obmolknil in si pomaknil klobuk nad obrvi. Hodil je sam zase, tih in čmeren, ves zamišljen. — V kupeju pa je vendar sédel poleg Vêre. Brundal je pred sé in se jezil sam nase:

„Saj ima prav, da te ne mara! . . . mrha pijana!“

Zdajci se je nagnil malo naprej in pogledal — „ženina“, ki je sedel na drugi strani Vêre. Kakor bi ga bil šele zdaj zagledal, se je demonstrativno za ped odmaknil in se zatopil v svoje trmo-glave in topoglave misli.

Drnovšek je silil v Vêro, šepetal in prigovarjal, prosil in razkladal; a ona je bila tiha in neprijazna, gubančila je čelo in stiskala ustnice. Obračala se je od njega in ko ji je hotel položiti roko okrog života, ga je grdo pogledala in se mu naglo umaknila. Pri tem se je preveč približala Tomu, se prestrašila in zopet odskočila; pa se je razjezila, sunila svojo malo nožico izpod krila, prekrizala roke v naročju in stisnila zobe — kakor bi hotela reči:

„Kaj me vsi skupaj brigate? Pustite me pri miru!“

In vendar je tuintam poškilila proti Tomu. Smilil se ji je on in smilila se je sama sebi. Ni vedela, kako ji je, in česa si želi, in česa si ne želi; a bilo ji je tesno v prsih in hrepenenje je divjalo v njih . . . Grdo je pogledala tudi Toma, še enkrat sunila z ного in pomislila:

„Tepec! Zdaj bi se pritisnila na tvoje prsi . . . Zdaj bi me lahko poljubil . . . Vse bi ti pustila . . . Ali bi ne mogel pregnati zgage tu na moji desni, ki hoče biti ‚ženin‘?“

Pa se je tiho nasmehnila in se nagnila z ramo k Žitniku:

„Gospod Tomo, ali ste že ves bencin pokurili?“

„Gospodek je že ves bencin pokuril, da, — milostiva gospodična!“

Bridko mu je bilo v srcu, onemogla ginjenost ga je bila omrtila; bal se je, da bo kar zajokal . . . Vstal je sunkoma in se pripravil na izstop. — Vêra se je zdrznila; a ko je videla, da se je opotekel, se je nasmehljala sama vase:

„Oh, gospodek, — zdi se mi, da vendar še gori!“

reflexna
čujnost!

Luči so brzele mimo, vlak je škripal, ropotal in se počasi ustavljajal.

Tomo se je zdajci obrnil k Drnovšku in ga pogledal z divjo jezo: „Gospod ženin, — vi se peljete s prihodnjim vlakom v Celje — kaj?“

Ta je stopil proti njemu in dostojanstveno vzdržal pogled:

„Jaz se peljem; ampak to vas toliko briga, kolikor mene vaša pijanost! Razumete, gospodek?“

Tomo je nameril z roko, da bi udaril. V istem hipu so trčili železniški vozovi skupaj, vlak se je ustavil . . . Tomo je omahnil; Drnovšek se je lovil z rokama, a pogleda ni umaknil od nasprotnika. Véra je skočila med oba in z ukazujočo kretnjo ukrotila razjarjenega Drnovška. Zunaj pa je prišla Žitnika pod pazduho in ga naglo vlekla za seboj. On se je otepal in se oziral s škripajočimi zobmi:

„Čakaj, da mu kupim karto in da mu dam popotnico!“

Ko sta se sešla z ostalo družbo, ga je ona popustila ter se oklenila Zinke in obeh nečakinj. Tomo se je skrnil v ovratnik in stisnil roke v žepe. Hodil je ob strani, prežal na Vêro in mrmral sam zase:

„Jaz ti že pokažem ženina, nevestica! Jaz ti ga pokažem . . .“ —

Drugi in tretji dan sta se obadva kujala. Četrty dan sta bila skupaj v družbi. Véra je bila resna in zamišljena, trpek nasmehljaj ji je igral krog ust. Pod očmi je imela lahue sence. Pogled ji je bil vlažen, nestalen in izbegavajoč, kakor bi se bala, da se ji zastrmi, kamor bi ne smel strmeti. — Tomo je bil nataknen, siten in zbadljiv. Nalašč je buljil v Vêro, predrzno in izzivajoče, kakor bi imel pripravljeno zanjo brezobzirno zabavljico.

Véra je zagovarjala z nekoliko otročjo trmo najrazvratnejše nazore.

357. „Pameten je oni, ki živi trenutku,“ — je trdila. „Čegava je bodočnost? In kakšna je bodočnost? Kdo si jo more sam ustvariti? Stô malenkosti ti prekopicne vsak načrt.“

„Če ni dovolj soliden,“ — je pripomnil nekdo.

„Če ni dovolj moralen,“ je rekla Zinka, ki se je zgražala nad prijateljico.

„Pojdite se mi solit s solidnostjo in z moralnostjo in z vso to šaro čednosti in kreposti! Človek naj živi, in ne samo životari! Vsakdo ima pravico do izživetja. In vsakdo ima celo dolžnost, da pokaže svoje sile in uporabi svoje darove.“

„Kdo pa brani?“

„Moškim nihče; a ženskam je zabranjeno.“ — Lica so ji zagorela, oči so se ji bliskale: „Enakopravnosti zahtevamo. Današnji družabni red nam je krivičen, zato pa ga prevržemo.“

„Kar na delo!“ — se je oglasil porogljivo Tomo. In nekdo se je škodoželjno nasmejal.

Vêra je zardela preko oči in čela in povabila glavo:

„Trebja je razumevanja in dobre volje, ne pa zlobnih zafrkacij.“

„Saj nihče ne zafrkuje! — Ampak gospodična zagovarja — svobodno ljubezen! Ali nisem prav razumel?“ 341

„Kdo je to trdil?“ — se je razburila Vêra in široko odprte oči so ji postale kalne.

„Torej fraze!“ — je razsodil Tomo brez usmiljenja. „Ženski je samo na tem, da pride pod zakonski jarem. Poročni list je zanj osvobodnica, vstop v življenje, v katerem se lahko do kraja izživi — s hišnimi prijatelji.“

Vêra je še bolj povabila glavo, nestrpno je pulila rese iz namiznega prta . . . Nenadoma ni mogla več vzdržati; vrgla je glavo vznak, da ji je padla solza v loku iz očesa, — vstala je in odšla. —

Po enajstih se je vrnil Tomo iz kavarne. Že od daleč je zapazil, da gori pri Vêri luč. Ko je zaklenil hišne duri za seboj, mu je začelo srce neznansko utripati . . . Ali bi si drznil? Ali bi smel poskusiti? — — Po prstih se je splazil do stopnic; previdno in počasi se je tipal ob držajih . . . Tuintam so mu zašklopotali zobje od mraza; — in vendar ga ni zeblo, kot plameneč požar mu je buhtelo v prsih . . . Deska mu je zaškripala pod nogo; — obstal je in poslušal, če ga ni izdala . . . Sam ni vedel, kdaj je dospel pred njena vrata. Z levico se je držal za oboj, desno nogo je dvignil in jo z neskončno pazljivostjo položil na nizki prag . . . In vendar je zaškripalo pod njim . . . V glavi mu je zašumelo kakor v prazni školjki . . . Iztegnil je roko in potrkal . . . prav na rahlo . . . niti vedel ni, ali je potrkal ali ne . . .

„Kdo je?“ — Notri se je oglasila stopinja.

Tomo je pritisnil kljuko . . . bilo je odprto . . . Vêra je stala pred njim, — vsa začudena, z zaspanimi in objokanimi očmi, — oblečena, s svetlim šalom ob plečih . . .

„Ali ste še pokonci, gospodična?“

„Kaj pa iščete pri meni?“

On je samo čutil, da ni razžaljena, da niti ni preveč začudena. Stopil je naprej in zaprl vrata za seboj. Prijel jo je za roko:

„Gospodična Vêra, — prišel sem vam povedat ... Jaz vas ljubim, Vêra! Ali ne vidite, da to ne gre tako naprej?

Ona mu je umaknila roko in se zavila v šal:

„Torej naj gre nazaj!“

„Ne šalite se, Vêra! Saj ni res, da me nimate malo radi ... Jaz ne vem, zakaj se branite?! Stokrat sem že slutil ...“

„Kam pa naj to pride? Ali more imeti kak namen ta vaša ljubezen?“

„Ljubezen ne računi. Kaj je treba namena ljubezni? Ljubezen je — in amen! In če je ... gospodična Vêra, — se ne more nehati! Če je ljubezen prava, ima namen že v sebi — in ima večnost v sebi ... Ljubezen je nesebična. Ljubezen ne praša: kaj, kako in kdaj? To pride samo ob sebi. — Vêra?“

„Torej svobodna ljubezen!“

„Vêra, oprostite! Saj vas nisem hotel žaliti! To je bil samo obup ... Morate me razumeti! Ničesar ne zahtevam od vas. Nobene svobodne ljubezni. Samo besedico, gospodična Vêra! Da ali ne? — Prosim, Vêra!“

Vjel jo je za zapestja in držal kakor v kleščah. Ona je molčala in mu prodirajoče gledala v oči. Potem je rekla tiho:

„Izpustite me, gospod Tomo!“

„Da ali ne?“

Ona se je kratko zasmejala in se mu iztrgala:

„Najina ljubezen bi bila nemoralna, gospod Tomo!“

„Nemoralna? Ali nisem rekel? ...“

„Nemoralna, ker bi bila nesolidna! Načrt je nesoliden, zato se mora izjaloviti. Lepo vas prosim, Tomo, kaj pa hočete vi z mano? Ko bodo vaši načrti lahko solidni, bom jaz že — nesolidna, — prestara, Tomo!“

„Ne govorite, Vêra!“

„Haha ... Kako pa si to predstavljate? — Za enodnevno igráčo sem si predobra, Tomo! Ko pa bi zahtevala resnosti od vas, zdaj resnosti od vas, — potem vas ukradem vaši bodočnosti in vas onesrečim, ker izpodrežem vaš razvoj.“

„Gospodična Vêra, — vse to ne pride v poštev! Če je ljubezen silna, ne praša za bodočnost. Meni je samo za vas na svetu, Vêra, samo za vas! Brez vas ne prašam za bodočnost! In zlasti ta trenotek, Vêra, kaj nama je bodočnost? „Pameten je oni, ki živi trenotku!“ — ste bili rekli.“

„To ste si zapomnili? Hahaha . . . to je bil obup, to niso bile moje misli . . . in tudi vaše niso . . . Ne ne, Tomo, le bodiva pametna! Vaša mati bi me križala!“

Naenkrat se mu je zdela tako neizrečeno hladna, da je bil ves poparjen in nesrečen.

„Gospodična Véra!“

„Gospod Tomo, lahko noč! Pojdite zdaj, prosim vas! Pomislite, v kakšen glas pridem, če kdo izve, da ste bili tu pri meni!“

„Ne grem, dokler mi ne poveste . . .“

„Kaj bi vam povedala? To vam rečem, da je pamet boljša nego žamet!“

„Blaziranka! Torej vam je res samo za streho?“

Njen obraz se je zdajci zresnil, ustnice so se ji stisnile in zategnile:

„Tako je, Tomo! Zdaj pa zbogom! Le tiho hodite, da vas kdo ne čuje!“

Bridko razočaranje mu je divjalo v prsih. Popolnoma iztreznjen se je obrnil k vratom.

„Lahko noč, gospodična Véra!“

Ona se je tesneje zavila v šal in se zdrznila kakor bi jo bil mraz izpreletel.

S kislim in zverženim nasmehom se je Tomo še enkrat obrnil k njej:

„A če boste rabili kdaj — hišnega prijatelja, — jaz se priporočam! Lahko noč!“

Ona mu je samo odkimala, bleda in tresoča se, s solzami v očeh, ki jih ni več videl, ker je bil že žunaj. —

Zd. se mi, da več
(Dalje prihodnjič.)

*isli globoko, ko vrgel na papir. Tudi
mnogopet mi kaj oprilec. Izjavovanje
krat ob avto. Karakteristike oseb
izborna,*

Emil Leon:

Cvetje u jeseni.

(Dalje.)

VI.

Otava je bila pod streho. Pričela se je mlatva. Od jutra do večera je pika-pokalo s Presečnikovega skednja. Nasad za nasadom smo omlatili, omlačene snope pa z otepalniki obdelovali, da se je kadilo plev in prahu. Šest nas je mlatilo; ker Danijel pri šestih ni vedno „v viži“ ostajal, se je Liza prepirala. Pšenica je bila bogata in debelega zrna. Vevnik je pel in v velikih vrečah smo odnašali žito v gorenjo hišo, v kateri so se polnili predali gospodarju in družini v veselje.

Na soboto precej pozno popoldne je zapel zvonček pod vasjo. Kot bi trenil, so potihnili cepci po skednjih, je ponehalo kričanje otrok in vsa vas se je zavila v skrivnostno tišino. Obhajilo gre! Iz vsake veže so sulji prebivalci; sredi vasi pa je obstal gospod Jakob, v zlatopretkani bursi, dvignil Boga ter blagoslovil klečečo množico. Bog sam je prišel v pozabljeno gorsko vas, k revnemu, raztrganemu ležišču je prišel, da bolnika ozdravi ali pa mu poda svojo desnico, da ga popelje čez temni prag smrti do solčnih večnih višin! V veličastnejši obliki se ti pač ne more odkriti demokratična misel v največji popolnosti!

Obhajali so Luco. Oslabela je bila in smrt je hodila okrog koč. Pa ji je vendar zaenkrat še prizanesla, da je okrevala in da ji ni bilo treba umreti. Od Fortunovih so mi sporočili, da je pustil gospod Jakob zame pismo in da ni mogel čakati, ker se mu je radi sobote domu mudilo.

Šel sem iskat tega pisma.

Škoraj v vsaki vasici v pogorju naletiš na gospodarja, ki se rad baha, bodisi s premoženjem, bodisi s kako drugo stvarjo. Na Jelovem brdu je bil tak bahač posestnik in oštir Fortuna, ki si je z vinsko kupčijo nekaj denarja pridobil. Kar sem poznal to hišo, se je bahala: oče je ob vsaki priliki metal svoje bogastvo na mizo, otroci so ga pridno posnemali. Vlekli so nekoliko na gosposko

stran, posebno hči. Ta je bila dve leti pri nunah v Loki in je od tam prinesla nazaj novo ime. Prej je bila Katra, po loški šoli pa Katinka.

V gostilni pri Fortunovih sem dobil pismo, katero so mi pisali iz Ljubljane ter me opozarjali, da bi pisarna ne mogla dolgo več prenašati moje odsotnosti. Pri vstopu je Katinka prav sladko zagostolela: „Kako, da k nam nič ne prihajate, gospod doktor? Kaj smo se vam pa zamerili?“ Vikala me je, zato je sem bil prisiljen, da sem jo tudi vikal, kar se mi je zdelo silno zoprno.

Dekle je bilo še dosti dobre podobe, ali tičala je v nekaki gosposki kočamajki, kateri se je kar videlo, da je bila za cenen denar kupljena pri Kajdetu v Loki. Tudi govorila je nekako po knjigi, prav po „Danici“, na katero so bili Fortunovi naročeni.

Ponovila je: „Kaj smo se vam zamerili? Gospod sodnik ostaja vselej pri nas, kadar prihaja na pravde sem gori. Kaj tisto! Dati imamo vsakemu kaj, kdor pride k nam, in naj je še tak gospod!“

Da jo potolažim: „Prinesite mi polič vina, gospodična Katinka! To vem, da točite dobro pijačo.“

„Gospodična“ se je urno zasukala ter odhitela s poličem po vina. Ko je postavila polno steklenico predme na mizo, je prisedla ter vprašala zadovoljno:

„A ni fletno pri nas?“

„Fletno!“ ji odgovorim.

„Če naj se govori resnica, je daleč naokrog ni take gostilne. Sam sodnik to pravi, in ta pride daleč po svetu. To vam rečem, kjer so pravi ljudje, gre vse prav!“

„Dobro se vam godi, to je znano.“

Z ljubeznivim smehom me je pogledala. Pri tem se je to zoprno ženšče nekako čudno sukalo s svojim gornjim telesom, da sem moral opaziti, da ni slabo rejena v svoji kočamajki. — Vskliknila je:

„Dobro pa že, dobro! Vsako leto nese oče v hranilnico in vsak otrok ima že svojo knjižico.“

„Boste pa veliko dote imeli?“

Na to vprašanje je komaj čakala: „Lahko rečem, da bo večja, kot dota Presečnikovega dekleta.“ Bila je prepričana, da me stvar zanima, zato je ponovila z nekim pomembnim naglasom: „Večjo pa že, kot jo bode imela Presečnikova Meta!“

Zinem tjavdan:

„Se boste pa lahko omožila.“

„Lahko pa, lahko! So že vprašali, ta in oni! Se ve, kar tako pa tudi ne grem!“

Na to baharijo nisem ničesar odgovoril. Ali Katra je dalje predla:

„Oče je že dobro storil, da me je pustil dve leti pri nunah. Tam sem se veliko naučila. Če bi prišla danes v mesto, bi me prav nič ne skrbelo, in gotovo je, da bi se vedela sukati. Postavite kako drugo teslo z Jelovega brda v Ljubljano, pa bo kot miš v mleku, ki si pomagati ne ve.“

Poglejte, pogledajte! Skromno se mi je odkrila ter me prepričala, da bo Katinka dobra gospodinja, postavi jo na kmete, postavi jo v mesto! Tedaj dvignem slučajno oči. Prav nič nisem čul, kdaj so se odprla vrata, in vendar je pri vratih stala moja Meta in zelo strupeno je zrla izpod čela. Zdelo se mi je, kakor da bi sveta Cecilija z Jelovega brda prav posebne strele spuščala na gospodično Katinko.

Oglasila se je kratko in ostro:

„Mati pravi, da pridi domu!“

Mehko se je vmešala Katinka: „Do večerje je še dosti časa.“

„Le pojdi!“ Katri niti odgovora ni dala. Odšla je in, če me uho ni motilo, je zaprla precej trdo vrata za sabo. Katinka se je smejala: „Tako hodijo pri nas žene po svoje može!“

Plačal sem. Zunaj je Meta čakala. Nekaj časa sva molče hodila, nato se je pa kar izlilo iz nje:

„Torej tako! Doma te čakamo! Večerja že stoji in zavoljo tebe bom lačna in bo družina slabo jedla. Ves dan se pehamo kot živa živina, ti pa tukaj pri tem kolovratu“ — to je veljalo gospodični Katinki — „postopaš in do Presečnikovih, ki smo vendar tvoji ljudje, kar pota več ne najdeš! Sram me je! In če češ vedeti, ti povem: tekoj se sramujem in za tebe! Dobro, da oče še ni prišel v hišo. Kaj bi dejal, ko bi vedel! Tako sem huda!“

Lilo je naprej, in rečem, da ne v posebno izbranih besedah. Skušal sem jo pomiriti:

„Delal sem ves dan.“

„Nič!“

„Pismo mi je prinesel gospod Jakob.“

„Nič!“

„Če hodi gospod Jakob v to gostilno, bom smel vendar tudi jaz tja.“

„Nič!“

„Pišejo mi, da moram v kratkem v Ljubljano in da je dosti dela v pisarni.“

„Nič!“

„Če pa ni nič, pa naj bo nič!“

„Nič!“

Tako me je prignala do Presečnika in v jezi sva stopila v hišo.

Pri večerji je bila Meta še vedno jezna, kar je kazala s tem, da je imela rutico na glavi tako zavezano, da je zakrivala polovico obraza. Imeli smo „raševino“ in največja skleda je bila napolnjena z njo. Imenitna ta jed — moka in pšeno gosto skuhano — je sedaj tudi v pozabi, tiste dni pa smo jo imeli zelo v čislih. Prava raševina je zahtevala, da je stala žlica pokonci, če si jo zasadil v njo. V sredi se ni smela pogrešati globoka jama, v katero je zlila gospodinja celo ponev mašti in ocvirkov. Iz te jame se je zabela potem znova trosila, kakor se trosi gnoj s kupa na njivici.

Z veliko slastjo smo otepali tisti večer okusno to raševino. Ali Meta je ostala pri slabi volji. Nikogar ni pogledala in z nikomer ni spregovorila. Samo če je opazila, da sem postrgal na meni odkazanem mestu, kar se je bilo tam natrosilo, je posegla s svojo žlico v jamo ter mi z nova natrosila, da so se ocvirki kar gnetli.

To je parkrat storila, da sem bil kar ginjen nad to naivno ljubeznivostjo.

Drugega mnenja pa je bil Danijel. Zakrohotal se je: „Meta, pravica je za vse! Če boš tako krivično postopala, izpodkopljem ti jamo.“

Vrgla je žlico po mizi ter srdita zbežala. Danijel pa se je krohotal za njo. —

Nerodno je, nositi ves teden prah po životu. Zatorej sva se bila z Danijelom zmenila, da se pojdeva po večerji kopat. Hlapče je odšlo, zaklicavši, da me počaka na vasi.

Ko sva se z Boštjanom nekaj časa razgovarjala, sem se podal za Danijelom. Pred vežo je lovila Liza vodo v škafo, in takrat me je prešinila sladka misel.

„Liza,“ sem zašepetal, „pripravi jo, pridem klicat!“

Ta pretkana ženska niti obraza ni zavihala, samo kratko se je zasmejala: „Glej, da prideš k pravemu oknu!“ Kaj skupaj spraviti, na tem bolehate vse ženske, kmetice in gospe! Zatorej sem si bil v svesti, da opravi Liza vse v redu.

Na vasi smo se — sedeč po plotovih — pogovarjali s fanti. Ti so naglašali, da sem prišel danes prvič na vas in da bo velik

*Neka radobna
so bili vseli žganci. Morda malo št. malo jih
moj žir dan ni žrals nobena*

čudež, če me ne neso v vodo. Danijel jim je odsvetoval, češ da sem si na Gori čisto gotovo pridobil pravico do fantovanja. Ta argument pa je zbrani družbi postal šele tedaj pristopen, ko sem se odkupil s precejšnjim zneskom. Nekaj so peli, nekaj so vriskali, nato so odšli k Fortunu, da spravijo v pijačo, kar so bili dobili od mene.

Z Danijelom sva se podala h Karlovšici. V tolmunu, kjer je imela Jera svoj dom, sva se skopala in oprala prah z glave in života. Voda je kar rezala. Na to se je skliceval Danijel ter je hitro opravil. V resnici ga je vlekle k Fortunu, da bi ne zamudil svojega deleža pri pijači. Jaz sem še nekaj časa ostal, ker mi je mrzla voda jako ugajala.

Na Gori je udarilo polnoč, ko dospem pred Presečnikovo hišo. Ni bilo prav jasno, vendar je luna tuintam pogledala izmed oblakov. Kadar se je to zgodilo, je bilo Boštjanovo domovje v luči skoraj kakor po dnevu.

Pri hlevu ob zidu je slonela lestva, lahka in pripravna. Tiho in previdno sem jo zanesel k hiši ter prislonil k opaženemu okencu pri izbi, kjer sta spali Meta in Liza. Prezrl pa sem pri tem, da je izba imela dve okni.

Vi se smejete, čestite prijateljice, ali vendar je resnica, da ima vasovanje na kmetih veliko poezije v sebi. Pri tem ni treba na kaj nedovoljenega misliti. Ali v pozni noči, ko je vse tiho, ko tiči nekaka čarobna tajnost v krajini in v zraku nad njo, govoriti s svojim dekletom in govoriti o ljubezni, to je poezija! To je prava poezija, ki dosti več velja, nego tisti plesi, na katerih gosposki fantiči vašim dekličem, ki se pehajo v prepotenih oblekah, o ljubezni govoričijo! In Bog mi je priča, da največkrat v neslanih frazah, ki ne prihajajo iz srca! Pri vas je vse narejeno, pri nas na kmetih gospoduje pa narava, ki je resnična mati resnične poezije!

Po lestvi sem splezal do okna in lahko potrkal na steklo. „Meta, a spiš?“

Nekaj je zašumelo v izbi, kot bi kdo s postelje vstajal. Zdelo se mi je, da čujem neko tekanje. Prej kotne sem se bil zmotil v oknu in potrkal pri Lizi.

Zopet pokličem. Prav počasi se je odpiralo. Pri luninem svitu se mi je prikazala. Bila je rdeča kot piruh o Veliki noči. Ko pa je vzela roko od okna, se je ta močno tresla. Tesno se je bila zavila v „dolgo ruto“ — sedaj ji pravite „ogrinjalka“. Ker je imela spu-

ščene kite, ji je bil obrazek čisto spremenjen, pa vzlic temu jo je obdajala čudna krasota.

Vzdihnila je:

„Moj Bog, čemu si prišel? Kaj poreče mati?“

Kakor vidite, me je poskušala odsloviti. Pričnem zatorej tudi zdihovati:

„Spati ne morem, ker vem, da si name huda.“

Nekaj se je obotavljala: „Saj sam veš, da nisem.“

„Čemu si pa bila?“

„S tem Katretom govoriš, — z vsako drugo bi smel.“

Zdelo se mi je, da se ji hoče milo storiti. Nato sem vprašal:

„Ali mi daš roko, da res nisi več huda?“

„Dam ti jo.“

Izpod dolge rute je izvila roko, ki se je še vedno tresla. Dotaknil sem se mehkih prstov in napraviti sem hotel majhen sprehodek po tej žametovi koži. Pa me je kaj spretno s svojo levico spodila z bele stezice! „Lahko noč!“

„Lahko noč!“

Ko sem po lestvi splezal do zemlje, se je prikazal iz sence pri hiši hlapec Danijel. Široka usta je odprl do ušes, se hinavsko smejal ter — položivši prst na omenjena široka usta — pograbil lestvo in jo brez vsakega šuma odnesel k steni pri hlevu. S svojim obnašanjem mi je hotel Danijel razodeti, da se brez skrbi lahko zanesem na njegovo molčljivost.

Drugo jutro pri kosilu sem koj opazil, da ni ostal prigodek te noči tajen. Danijel je še vedno odpiral čeljusti, kakor jih odpira krokodil ob Nilu; Lizi pa ni hotel izginiti nekak skrivnosten smeh z obraza, in Meta je kot v sanjah hodila okrog. Mater Barbo sem parkrat zasačil, kako me je tuintam prav pomenljivo pogledala. Ali molčalo je vse. Le oče Boštjan je, odloživši žlico, hladno spregovoril: „Če že pametni ljudje pamet pod klop mečejo, ne vem, kaj bo potle!“

Ke^r je bila nedelja, nismo imeli dela. Sredi dopoldne sem prišel enkrat mimo hleva, kjer sta Liza in Danijel živino napajala. Čul sem ta-le razgovor:

Liza: „Kaj misliš, kaj bo iz tega?“

Danijel: „Kaj če biti, to ve vsak človek! Če je poštenje v njem, jo vzame. Vendar vidiš, kako je že zmedel to ubogo žival.“

Liza: „Poštenje pri moških, to je ravno! Ali ga imaš ti kaj?“

Danijel: „Ti si pa star borež, in čudno bi ne bilo, če bi se človek skesal. Če kaj vem, bo pri Presečnikovih svatba, in plesali bomo, da bo groza! Ker to ti povem: Janez ima poštenje v sebi!“

Liza: „Počakajmo, le počakajmo, moški ste vsi nič prida!“

VII.

Čas je tekel in prišli smo globoko v kozoprsk. Žito je bilo omlačeno; zatorej smo mislili na drugo, kar je preskrbeti dobremu gospodarju za zimo. Najprej steljo za hlev. Zopet smo morali koso v roke vzeti, tisto kratko, široko koso, s katero se klesti resje in druga goščav po gozdu. Neprijetno delo: kosišče ti je prekratko in kosir tudi vedno odnehava, da ga moraš neprestano nabijati, ker bi ti drugače kosa odletela.

Tudi listje smo grabili, in to je že lažje delo. Grabijo moški in ženske, zatorej je obilo govornice, obilo največkrat prav slabo oblečenih kmečkih dovtipov. Grabljenje hitro teče, godbo pa ti delata lešnikarica in carovec, sedeča v bližini na smreki.

Da se bo pozimi kurilo, smo podrli v bregu pod Kalom deset starih bukev. K sekanju me niso pustili, ker pade drevo nerodno, če ni prav sekano; ako se pa nerodno postaviš, te lahko veje padajočega debla, če drugega ne, prav občutno opraskajo. Ko je ležala bukev na zemlji, sem jo pa s krivačem klestil in obsekaval: uspešneje od Danijela, ki je najrajši dosti govoril in malo delal.

Tako je tekel čas in že so lešniki dozorevali. Robčevina je od dne do dne rumenejša postajala in če si sad iz nje vzel, je bil sajast in rujav. Prihajala so pisma in nič več nisem mogel odlašati z odhodom. Hotel pa sem kot zavzet hribolazec še prej na Blegoš. Ta sicer ni kaj posebnega; če mu pa tičiš ravno v vznožju, bi bila sramota, ko bi staremu prijatelju ne zlezal na plešasto glavo. Skoraj šest tednov sem že tičal na Jelovem brdu in delo me je obsekalo, kakor obseka tesar svoj tram v smrekovem gozdu; bil sem tenak in vitek, da sem lahko lazil po hribih.

Po večerji smo še nekaj časa pri mizi obsedeli. Povedal sem, da grem zjutraj na Blegoš, češ da že pet let nisem bil gori.

„Oh-ta,“ se je oglasila Meta, „mati, ali grem lahko ž njim?“

Mati ji je bila v vsakem oziru prva inštanca. Odgovoril pa je oče Boštjan:

„Čemu boš hodila? Zate je prehuda pot; sicer pa tudi doma lahko dobiš kaj potrebnega dela.“ Besedo „potrebnega“ je mož poudarjal s posebnim naglasom.

Meti se je povabila šobica in prav nič prijazno ni pogledala svojega roditelja. Nasproti dvema ženskama pa gospodar ni prodril, kar je samoobsebi umevno. Barba ni dolgo premišljevala:

„Čemu bi ne šla? S svojim človekom bo vendar še smela, če jo s sabo vzame. Kar šla bo!“

S tem je bila Boštjanu pravda zgubljena.

Drugo jutro ob osmih sva odšla. V svoji bisagi sem vzel nekaj s sabo, pa ne preveč. Pa ne smete misliti, da sem nosil na nogah visoke nogavice ali pa kake bingljajoče hlačice ob kolenih. Vse to se pred Presečnikovo hčerjo ni smelo nositi, ker je bilo grdo in smešno.

Hodila sva po lepih senožetih pod Koprivnikom, kjer rase mnogo leščevja. Tisto leto je bilo rodovitno, zategadelj ni čuda, da sva takoj krenila s pota ter lazila od grma do grma. Tekmovala sva, kateri dobi več lešnikov in kateri večjo kobuljico. Zmagala je Meta, ki je imela oko kakor ververica in tudi ne manjše spretnosti od ververice, če je bilo treba samca ali pa kobuljico vpogniti z veje. Prekosila me je v vsakem oziru. Staknila je kobuljico, ki je štela osem lešnikov. Žalibog, vmes sta bila dva slaba, katerih jedri sta bili gluhi!

„Ali bo mati vesela,“ se je bahala Meta, „ko bo videla moje lešnike! To bo potresve o Božiču!“

Ko sva se vrnila na pot, je že iskala dva pripravna kamena, s katerima je trla svoje lešnike. Dospevši do Kala, ji ni bilo skoraj nič ostalo, tako da je potrla in pozobala še zadnji ostanek, rekoč:

„Ej, saj bo letos dosti orehov!“

Na Kalu sva poiskala najprej po vsi Selški in Poljanski dolini sloviti studenec, ki z imenitno svojo vodo hladi in krepi potnike na Blegoš. Napolnila sva steklenico, in povedati moram, da je bila potem voda na vrhu skoraj še ravno tako mrzla, kakor na Kalu pri vrelcu.

S sedla sva krenila ne na strmo pot, temveč na lahno. Ta vodi daleč naokrog za Blegošem, dokler ne privodi na Mali Blegoš. Prijetna je bila ta hoja: povsod zeleno bukovje, jelke in smreke. Vmes pri tleh so poganjale v velikih šopih hudičele (rododendron), a ne spominjam se, so-li nosile še kak pozabljen cvet ali ne; pač pa se dobro spominjam, da so po bukvah napravljali velik nemir sivkastomodri brglezi, ki so čokali po deblih gori in doli. Če sta se srečala z grahastim plezavčkom, ki pleza samo gori, doli pa ne more, ga je sivo-modri hudobnež takoj pognal, da se je čulo obilo takega čivkanja.

Tisti dan sem hotel Meti govoriti o svoji ljubezni ter ji na dolgo in široko razložiti, da mora postati moja žena in da jo bom dal v mesto, kjer se nauči kuhanja in nemške govorce. Kakor vidite, drage dame, sem si bil skoval popoln načrt, ki pa je bil — česar se takrat še nisem zavedal — ponesrečen in neporabljev. Planinsko to rožo presaditi v gosposko zemljo, je moralo ostati brezuspešno delo, kar ve najbolje veste. Ali tisti dan na poti okrog Blegoša mi je tičal neusmiljeni ta načrt v glavi in le na priliko sem čakal, da bi ga stresel pred deklico. Pa govori o ljubezni, če je Meta kar meni nič, tebi nič, počepnila na zemljo, stolkla sredi pota prav zadnja dva lešnika ter ju s slastjo shrustala s svojimi belimi zobčki: „Joj, kako so dobri!“

Časih sva se srečala s pogledi; nekaj se je zasvetilo iz nje-nega očesa, ali vzlic temu je dejala:

„Nikar me tako čudno ne glej!“

Kako naj bi bil torej govoril o svoji ljubezni! Danes je bila zgolj otrok, ki se je veselil, da je smel biti v moji družbi!

Dospela sva do Ajdove rebri. Na desno in levo je bil gozd izsekan. Zategadelj je rasla tam dolga trava, vmes pa vse polno rdečih jagod. Te so bile sicer že vse obrane, ker jih zobljejo ptice in kače; pa se je Meti vendar še posrečilo, da je dobila rastlino, na kateri sta viseli dve rdeči jagodi. Na enem vršičku pa je čepel majhen, bel cvet. Bila je presrečna: „Eno meni, eno tebi!“ Z ustnicami je odtrgala jagodo, nato pa brez vsake zadrege meni ponudila šopek. Kakor ona, zaužil sem sad, a cvet sem spravil z veliko skrbnostjo v listnico.

„Proč vrzi!“ je zahitela.

„V mestu me bo cvetje spominjalo nate, Meta.“ Nekaj rdečice se ji je prikazalo na licu, vendar stvari ni več omenjala.

Dospevši na Mali Blegoš, se nama je odkril Porezen v svoji dolgočasnosti in odkrila se nama je Črna prst v divni svoji lepoti. Luže na Malem Blegošu so bile suhe in tudi ovac ni bilo, ki se navadno v tolpah pasejo tam. Pred nama se je dvigala visoka glava starega Blegoša.

Ker je danes prvič hodila na goro, se ji je poznalo, da je razočarana. Menila je, da sva že na vrhu, dočim sva bila šele na Malem Blegošu. Zdihovala je, no, pa sva sedla in počivala. Po odpočitku sva polagoma lezla navzgor, in sicer po stezah, katerih je mnogo, pa so vse nezanesljive. Nekaj časa pripravno hodiš, v hipu pa ti zgine steza izpod noge, da sam ne veš kdaj. Nato moraš

po gladki travi plezati, dokler ne stakneš druge steze, ki pa te ravnotako slepari, kot prejšnja. Utrudljiva je taka hoja.

Med slovenskimi gorami naš Blegoš ni velikan! In ne obdaja ga veličastnost, katera obdaja naše snežnike in katere je že nekoliko deležen sosed Rakitovec. Obdaja ga samo ponižna lepota skromne slovenske planine, katera ne pozna večnega snega, ne neplodnih mlevov in ne divjih prepadov. Ali vzlic temu v svoji skromnosti stotero poplača trudapolno pot, katero si moral prehoditi do tratnate njegove strehe. To sva občutila z Meto, ko sva obstala na vrhu. Do svojega sedemnajstega leta je živela v vznožju pod Blegošem, a do danes še ni bila na njem. Če bi po vaseh okoli Jelovega brda povpraševali, bi se takoj izkazalo, da vsaj dve tretjini prebivalstva še nikdar ni bilo na Blegošu. Naši kmetje hodijo pač le tja, kamor jih vodi delo!

Meta se ni mogla oddahnuti, tako so jo bili prevzeli vtisi lepega razgleda. Nebo sicer ni bilo prav jasno in sapa je podila oblake nad vrhom, da so kakor ovce hiteli proti jugu. Gorenjski in kamniški snežniki so se kazali v vsi svoji čistoti. Od Triglava pa do Ojstrice sem ji moral naštetii vse bele očake in navesti njihova imena. Odprl se je svet, o katerem se Meti do danes še sanjalo ni!

Pravijo, da se proti jugu vidi Jadransko morje. Bil sem mnogokrat na Blegošu, ali morja nisem nikdar ugledal. Danes se je daleč tam spodaj nekaj kadilo; vzlic temu je dekle trdovatno trdilo, da natančno razločuje modro morje.

Nato sva se ozrla k strani, kjer leži bela slovenska Ljubljana. Kdor ima dobro oko, lahko opazi ljubljanski grad, ali jaz ga nisem mogel nikdar opaziti. Mogoče pa je, da ga je Meta z bistrim očesom vendarle opazila. Spregovorila je:

„Tam je torej Ljubljana, kjer ti stanuješ.“ Zamislila se je in pri tem se je morda zavedala, da v kratkem odidem. Videlo se je, da ji je žalost prepregla obrazek. Zamolklo je vprašala:

„Kdaj spet prideš?“

„Če prej ne, k tvoji poroki, ko se boš možila, Meta. Tisti dan hočem plesati!“

Nevoljno je viknila: „Nič!“ Ta „nič“ je bil vedno dokaz, da je naša Meta huda.

Dolgo je zrla proti jugu, kjer je v svoji domišljiji gledala sinje Jadransko morje. Pri tem mi ni mogla prikriti, da se ji je ob levem očesu utrnila prav drobna solza ter ji lezla po licu. Obrnila

se je čisto od mene, da bi ne opazil, kako si je obrisala mokro lice. Pa sem vendar opazil.

Da bi jo premotil, sem jo pozval, da pojdiva gledat, če bi se dobilo še kaj planinskega cvetja. To rase samo na selški strani Blegoša. Ta breg sva torej prehodila in preiskala. Hudičel je bilo vse polno, pa ni bilo cvetja na njih. Istotako ni bilo murk, katerih je ob priličnem času prav mnogo. Skoraj ni bilo pričakovati uspeha, bilo je že prepozno. „Tu je pa zvezdica!“ je vskliknila Meta ter res izbrskala iz goste trave zakasnelo, malo, zelenkasto planiko, katera se časih dobi na Blegošu; kako leto jih je več, drugo leto pa zopet ni nobene. Po daljšem iskanju sva jih še nekaj staknila v travi in Meta je vse skupaj obdržala za spomin na tisti dan, ko je bila z mano na Blegošu.

Nato sva sedla v eno malih dolinic, katere so značilne za Blegošev vrh. Čas je bilo, da se po dolgi hoji nekoliko okrepcava. S sabo nisva imela bogve kaj. S ponosom lahko izrečem, da nisem nikdar zastopal stališča tistih vedno lačnih in vedno žejnih hribolazcev, ki bi na Kredarico ali na Begunjščico najrajši s sabo vzeli težko obloženega velbloda!

Pri tej priliki je pokazala Meta vse dobre lastnosti male gospodinje. Odvezala je ponižno bisazičo ter po trati razvrstila z važnim obrazom, kar sva imela s sabo; za vsakega kos črnega kruha, nekaj suhih češpelj in nekaj orehov. Prinesla je tudi dva kamena, da bi mogla orehe tolči. Vmes pa je postavila steklenico, v katero sva bila na Kalu nalovila mrzle studenčnice. „Da bova lažje pila,“ je omenila z veliko resnostjo, „sem vzela repuljico od doma, ker je grdo, piti iz steklenice same.“

Tolkla sva orehe ter jedla jedra s črnim kruhom, kar je dobro. Tudi suhe češplje sva jedla s črnim kruhom, kar zopet ni slabo. Hladno vodo pa sva pila iz ene in iste „repuljice“ in kakor zaljubljen dijak sem pil vedno na tistem mestu, kamor je bila poprej pritisnila Meta rožnata svoja usteca.

Planinski blagor!

Preobdala jo je moč gorskega zraka in oči so ji skupaj lezle. Meta je hotela spati. Napravil sem ji iz bisaziče majhno vzglavje, nakar je legla in takoj zaspala. Nad nama so se še vedno podili sivi oblaki proti jugu, da je bilo solnce največkrat zakrito. Sicer pa pekočina itak ni bila posebno močna, tako, da je deklica lahko in dobro spala. Z obrazom je bila proti meni obrnjena in mirno je sopla. Spanje pa ji je bilo prignalo nekaj vročine v glavo, da so

se ji delale rože na licih. Bil sem sam ž njo na zapuščeni gorski višini! Ko so jo objemali moji pogledi, sem občutil prav živo, da bi bilo skoraj nemogoče, da bi se kdaj ločil od nje. V kratki dobi mojega bivanja na Jelovem brdu sta zrastle najini duši ena k drugi. Pri vsakem delu sva bila skupaj dan za dnevom in pravi čudež je bil, če me je Meta za kratek trenotek zapustila. Zatorej me je tu na vrhu Blegoša silno mučila misel, kaj mi je početi? Gotovo, šel sem že skoraj predaleč. Igračanja z mlado dušo bi tudi sorodništvo, katero je naju vezalo, ne moglo opravičiti. Jezil sem se sam na sebe, da sem mogel tako čisto pozabiti svojih let in da sem se obnašal kakor smešni stavec, ki je lazil nekdanj za Suzano, ko se je kopala. Ali vsi ti očitki niso olajšali mojih muk. Ko je tako v ljubki mladosti ležala pred mano in ko je v spanju še celo nekaj besed spregovorila, katerih pa nisem umel, je prihajala moja jeza še silnejša. Videlo se mi je, da sem zagrešil neodpustljiv greh, ko sem motil ravnotežje mlade duše. Kaj naj počnem? Bil bi ji lahko oče, ali sedaj naj jo vzamem? Morda kakor kralj David Moabičanko, da ga je grela v postelji? Ozrl sem se na vitko telo, ki je tako naravno počivalo na zeleni trati; ali ob enem sem si predstavljal, káko bi bilo to telesce, če bi ga vtaknil v tiste smešne cunje, v katere tako rade lezejo naše gospe in gospodične! In kak bi bil ta obrazek, če ga potisnem pod tisto, kar imenujejo gosposke ženske klobuk, ki je vselej nekaj zmečkanega, nekaj pomandranega, nekaj takega, kar ni ničemur podobno, kar je vrhunec neokusnosti in kar, čestite dame, pametnega človeka z največjo silo od vas odganja! V taki smešnosti naj bi živela Meta z Jelovega brda; prej nego poteče leto, jo pograbi jetika in jaz naj postanem njen morilec! Z očitkom za očitkom sem obteževal svojo trpečo dušo. Tudi je še mlada in še precej otročja! Ko stopi v pametnejšo dobo, bo sprevidela, da to, kar je vezalo mene in njo, ni bila prava ljubezen. Pride drugi, ki zdrami njeno srce, pa bode nesrečna ona in nesrečen postanem tudi jaz, ker se nisem mogel krotiti ob času, ko se je lahko še vse zadržalo. Pričela se mi je oglašati pamet in ker se vendar nisem hotel docela odpovedati, sem sklenil, da bo najbolje, če počakam leto dni. Ta čas naj se deklica razvije in morda se kmalu zave, da nisem edini možki na svetu. Če me do tedaj pozabi, tudi prav, vsaj sam sebi potem ničesar očitati ne bodem imel!

Ko sem zopet pogledal po Meti, je bila odprla temne svoje oči. Neprestano jih je vpirala name in dozdevalo se mi je, da sipajo iz njih žarki ljubezni in sreče. Ali vendar hočem čakati še celo leto!

Čas je bil, da se odpraviva. Sedaj sva hodila po krajši, ali zelo strmi poti, ki vodi neposredno do Kala. Solnce je še visoko stalo in skoraj ni bilo še čuti živali iz gozda. Ko sva zapuščala tratino, je izmed pečin hreščila jata skalnih jerebic ter se spustila v nižino, da se je videlo, kakor bi padalo kamenje v dol. Mestoma je bila taka strmina, da sva se, za roko se držeč, spuščala od debla do debla. Tuintam je zabučal z drevesa divji petelin; čula sva bučanje, a orjaka nama je zakrivalo vejevje. Časih je zaropotala za njim kokoš, pa je tudi nisva ugledala. Z zdihovanjem sva končno prilezla na Kal, kjer sva se v zapuščeni oglarski lopi odpočila. Priplesla sva vode od studenca ter se okrepčala z njo.

Na sedlu je majhna ravnina, na kateri so takrat rasle štiri smreke v štirikotu in do trideset korakov druga od druge. Meta se je bila odpočila in zatorej se je je polastila zopet otročjost. Smeje se je zaklicala: „Loviva se, žiberdaj!“

Že je tičala za smreko in govorila mi je, da naj se postavim za drugo. Ko sem stal pri svojem deblu, je zaklicala veselo: „Žiberdaj!“ Podala se je v beg do bližnjega drevesa. Moja pravica pa je bila, leteti počez. Če sem jo prej ujel, nego se je dotaknila omenjenega bližnjega drevesa, je bil „žiberdaj“ zame dobljen. In res sem jo ujel. Nosila je podkovane čizme, zatorej ni bila prav urna. Obtičala mi je v rokah. Ker pa v hitrici nisem mogel paziti, sem se je dotaknil na nepoklicanem mestu in morda še prehudo. Vsa trda je postala in ihte je zastokala: „To pa nič ni!“ Takoj sem jo izpustil. Ali Meta je gledala s tako grozo name, da sem vedel, da je v tistem trenutku pričela slutiti, da je možki za vsako žensko največja zverina!

„Pojdiva domu!“ je zaječala. Do doma ni spregovorila besedice. Samo sedaj in sedaj me je premerila s plahim očesom, prav kakor bi ne mogla verjeti, da se ji je kaj takega pripetilo.

Skoraj pri vasi sva srečala Luca. Imela je koš ob rami in srp v roki.

„No, Luca, kam pa, kam?“ jo vprašam.

Bolezen se ji je še vedno poznala in bila je kakor suh list, ki je ležal vso zimo pod snegom. Odgovorila je:

„V Kalarjevo dolino grem in požela bom „vranje noge“. Dosti jih tam rase, Kalar pa je ukazal, da jih lahko požanjam. Za prašiče so pa le dobre.“

Obraz se ji je pričel žareti in nekako slovesno je pričela pripovedovati:

„Gotovo še ne veste, da bo naš Matijček stopil v službo h Kalarju. Komaj sedemnajst let ima, pa bo že za volarja. Tekój se mi dobro zdi!“

„Kako je pa s Šimnom?“

„Šimen, ta je pa žival! Dela, pa veliko ne more. Gradiška še vedno jé na njem!“

Beseda „žival“ ali pa še celo „živalica“ je v našem pogorju najnežnejši izraz ljubezni ali sočustva. Ko sem ta izraz vpeljal v slovensko povest, sem se moral s Stritarjem skoraj boriti, da mi ga ni črtal; pokojni Erjavec, ki je bil najmehkejša, pa tudi najplemenitejša slovenska duša, mi pa „živali“ v mojem „Tržačanu“ sploh nikdar odpustiti ni mogel. Niti Stritar, niti Erjavec me nista mogla predrugačiti: „živalica“ je naš najnežnejši izraz ljubezni ali pa usmiljenja! —

Luca se je odpravljala: „Vranja noga se sama ne požanje.“ Zopet je z žarečim obrazom ponovila: „To pa vama povem, tekój sem vesela, da pride fant h Kalarju!“

(Dalje prihodnjič.)

D. Fr. Jovita" je bila gotovo velika. Ko sta sta v "Sgova", Jovita je nejeva reka o pota v reje. Jovita Laviar - ni bi bil Anton bit - mi je vixnil "živalica se naju poji: " sedaj to um rak je bil Jovita. Do strani je marave. Po pravici tonj mali stric pisatelj in teh vrste,

Janko Glaser:

Marec.

Sinjina hladna preko gor, planin
in v rezkem zraku vonj bregov skopnelih
in rezeke veter v travnih bilkah velih,
da do stržena gre in korenin ...

In cvete dren, iz tal puhti trpkost,
še divja in zelena — kot mladost!

Rado Murnik:

Na Bledu.

Vse ure dneva, ki čez svod hite,
odsevajo v zrcalu te vodé,
vse zarje vanjo omakajo perot,
vse zvezde vanjo pišejo svoj pot.
Župančič.

Jezero sanja v svetotihem krilu planinskih velikanov. Mlado jutranje zlato še plaho poigrava na bledomodrem oboku in na zardelih okamenelih orjakih, odgrinja mrak nad črnimi šumami in zelenimi livadami. V smaragdni gladini se ogleduje nebo in breg in otok in grad. Tiho, tiho pozvanja nad vodami; moli, prosí. Trepetaje umolkne.

Nenadoma zapihlja vesela sapica, obujena med vonjavo jelovino in dehtečimi tratami pod ledenimi palačami kraljestva Zlatorogovega. Predramljeni vali se lesketajo, kakor da je naglo bežeča poletna noč pozabila svoje najlepše zvezde v jezeru. Pred ranim vetrom plešejo iskre in kolobarci mimo ljubkega otoka proti divji skali, kakor z velikanskim mečem odsekani tikoma nad bregom. Po rahlo valujočih vodah zažiga jutro zelen ogenj. Dalje in dalje rajajo luči in plamenci po kristalnih cestah, prelivajo barve in svit, se utrinjajo in utaplajo in ugašajo v mračnih globinah.

Vekomaj bi sanjala duša, zamaknjena v milino jezera, v veličanstvo gora. Blagodejen mir tolaži in blaži nepokojno hrepenečega duha: zemljan se čuti tako brezželjnega — tako srečnega člana ogromnega stvarstva!

Po pesku hotelskega vrta so se bližali koraki in ugledal sem Igorja Kalana, prijatelja izza vseučiliške gloriije, precej velikega, lepega mladega moža. Pozdravila sva se pristrčno; obadva je dokaj veselilo nenadno svidenje po mnogih letih. Igor Kalan je bil še vedno živahen in hudomušen kakor svoje dni. Samozavestni, krepkopoljni obraz mu je bil jako ogorel. Črne brke si je podjetno vihal naravnost proti ušesom.

Prihitela je natararica. Igor si je naročil kave in nasmodil kubo. Tedaj sem opazil na njegovi roki poročni prstan.

„Kaj? Naš neugnani Igor Kalan se je dal vpreči v zakonski jarem?“

„Je že taka, bratec moj! Laudabiliter se subiecit, bi dejal naš nepozabni profesor Ivan Vavrú. Jaz pa pravim kakor modri Mohamed: Kismet! Komur je usojeno, ta se oženi — hočeš, nočeš, moraš! Komur pa ni namenjeno, pa lahko počenja in uganja, karkoli hoče — sam praznil bo bokale. Usoda, kismet, fatum nam ravna življenje. Da me takrat, pred osmimi leti, ni bilo na Bledu, bi bil še danes soliden samotar, ki se vrača vsako noč ob eni domov. Veš, kaj? Moja žena se je peljala z obema dečkoma v Ljubljano in se vrne popoldne. Ako hočeš, ti pa povem, kako sem se zaljubil, zaročil, poročil in hvalevredno pofilistril!“

„Prosim, Igor, kar sproži!“

„Tukaj naju bi utegnili kdo motiti. Dajva, dajva, popeljiva se po jezeru!“

Najela sva čoln, plačala in se izročila valovom. Bliskoma so ubežale ribice od najine ladjice. Že so pluli tudi drugi čolni po jezeru. V lahkih valih prečiste vode so se zvijale in gugale podobe pisane obale. Obrežni pragi, dvorci, verande in gaji so se jeli odmikati od naju; jezero se je širilo in širilo. Nad nama so strigle vesele blejske lastovice, prijatelj Igor pa je jel pripovedovati.

1.

Po prostovoljskem letu sem se izneveril pravoslovju in šel k pošti. Našemu uradu je načeloval ravnatelj Milan Jarnik, majhen pa hud gospod. Kratki in trdi so se mu ježili lasje, brki in brada nepristransko na vse plati kakor togotemu ježu bodice.

Ravnatelj Jarnik je bil izboren poštni uradnik, toda sila natančen, siten in muhast. Včasih je godrnjal ves ljubi božji dan. Bil je eden izmed onih nesrečnih dlakocepcev, ki grene sebi in drugim življenje večinoma z ničevimi malenkostmi. Ob vsem tem pa je celo menil, da je še premalo strog v službi. Kadar je bil dobre volje, je pač tudi znal svojo kritiko ali pravzaprav svojo grajo tako osoliti, zabeliti ali pa oviti, da je skelela malo manj. Najrajši pa je karal one uradnike, ki so mu bili najljubši. Meni je o vsaki priliki očital, da mi čimdalje bolj pojema neobhodno potrebno navdušenje za poslovanje na pošti.

Menda pomniš, da sem za gimnazijskih let rad zajahal hipogrifa. Pa tudi v pisarnici mi Muza marsikrat ni dala miru, dokler nisem vpregel Pegaza v galejo visokodonečih stihov in rim. Presneta Muza! Prégrešil sem veliko obilico pesmi, toda ostal sem najširjim krogom slavnega občinstva popolnoma neznan pesnik.

Moja modrica je bila bolj domače sorte: v nemala me je večinoma za rojstne praznike, za godove in jubileje, za krstne in birmanske in svatbene pojedine, za dobljene stave in za „vseh devet“ v kegljaškem krogu. Nikdar pa nisem opeval kislovijoličastih bolečin in grenkočrne žalosti, kakor je bilo tedaj moderno. Moje drobne pesmice so bile vse od konca do kraja poskočne, okrogle — in vendar so bile mojemu predstojniku oster trn v birokratični peti. Porogljivo me je imenoval nedeljskega pesnika! Ali tudi pravih poetov ni cenil kratkomalo nič. Poudarjal je, da mu je žabje regljanje ali pa mijavkanje nesrečno zaljubljenega mačka stokrat ljubše nego vsaka deklamacija. Tako malo laskavo je sodil o pesnikih in mi namigaval, da ne bi pošti prav nič škodovalo, ako bi pustil gospod oficijal Igor Kalan svoje pesmi lepo mirno v črnilniku.

Kako rad bi mu bil povedal, kaj menim! No, iznenada se mi je ponudila prilika.

Ponesrečil se je star poštni sluga. Uradniki smo hoteli revežu olajšati bedo in se domenili, da priredimo zabavni večer na korist siromaku. Tovariši so me dregali, naj deklamiram nekatere svojih pesmi. Ker so se mi zdele prežaltave, sem jim obljubil le predavanje v prozi.

Izbral sem si tak predmet, da sem mogel — vsaj mimogrede — povedati ravnatelju Jarniku marsikaj, česar mu sicer ne bi smel. Naglašal sem, da pesniki, pisatelji in drugi umetniki niso kar take ničle, kakor se dozdeva nekaterim materijalistom. Navel sem več primerov iz svetovne zgodovine. Zlasti sem slavil Cezarja, tega največjega Rimljana, tega izbornega govornika, občudovanega pisatelja in nikdar premaganega vojskovodjo. Naposled sem dejal: „Pesniki in pisatelji vzgajajo narod, mu čuvajo in negujejo svojstvo, jezik in druge narodne zaklade. Bog ni ustvaril samo prozajičnega krompirja, ampak tudi poetične cvetlice! Bog ni ustvaril samo kuretine, marveč tudi slavca!“

O kako debelo je gledal oni večer gospod ravnatelj Milan Jarnik! Poslušal je jako pozorno in tiho pokašljeval. Po predavanju pa me je posmehljivo pohvalil: „Čestitam vam, gospodine, čestitam! Bili bi vzoren župnik. Dovolite mi še opombico! Zelo dvomim, da bi bil vaš Cezar tudi dober poštni oficijal. Hvala, gospodine!“

Kmalu potem so me premestili na veseli Dunaj. Ločitev od preljubih tovarišev mi je bila težja, nego sem mislil. Naposled sem se poslovil tudi od gospoda ravnatelja Jarnika. Bil je ves mehak.

„Vso srečo na novem mestu!“ je vzkliknil ginjen. „Oprostite mi, gospod oficijal, ako sem bil nemara kdaj preosoren z vami! Služba ni šala, odgovornost je velika. Boste že še izkusili, gospodine, kadar boste sami načelnik. In spominjali se boste mene, svojega starega predstojnika, ki vam je vsekdar želel vse najboljše. Ako bi kdaj potrebovali mojega priporočila ali nasveta, vam bom vselej rad na razpolago . . .“

Na Dunaju sem se imel prav dobro. Ej, ali smo bili včasi veseli in razposajeni! Tudi v uradu se mi ni godilo slabo. Že drugo leto so me povišali za višjega oficijala. Prvi dopust sem hotel porabiti, da bi obiskal Bled in preživel par idilskih tednov v rajskolepi jezerski krajini.

Že veleprijetna misel, da mi toliko dni ne bo treba čepeti v pusti pisarnici ali pa znojiti se po prašnih cestah in soparnih ulicah med vročimi zidinami dunajskimi, že ta misel sama mi je zbujala židano voljo. Štel sem tedne, štel sem dni kakor dijak pred velikimi počitnicami. Vnaprej sem se veselil domačih gora, domačih voda, domačega zraka v najlepšem kraju najlepše doline evropske. Natihoma sem pomiloval prijatelje, ki niso mogli z mano. Zbogom, Dunaj!

V Ljubljani sem se dodobra naspal in se drugo jutro odpeljal na Gorenjsko.

Na Gorenjsko!

Ta beseda je imela že od nekdaj tajnovito, čarobno moč do mojega srca. Kako smo skakali in vriskali otroci, kadar so nam doma obljubili: „V nedeljo se popeljemo na Gorenjsko!“

Jutro je bilo vedro, krasno. Le nad Šmarno goro je belelo nekaj oblakov, rahlih ko nastlana volna. Jarko je blestel sneg na Kamniškem sedlu. Na Ljubljanskem polju so želi pšenico; nekateri kozolci so bili že polni. Ob rumenem žitu in na rjavih strniščih so se v julijskem solncu premikali svetlobeli rokavi, živordeče rute, temnomodra krila in se bliskale rene na konjskih opravah. Ponekod so že orali za ajdovo setev.

Vse me je zanimalo, vse se mi je zdelo opazovanja in občudovanja vredno. Zdravolični otroci na njivah in pašnikih so vlaku na čast živahno mahali s klobučki in slamniki ter ga pozdravljali na vso sapo: „Živio, živio!“ Malo pred Kranjem sta se za kratek čas metala dva pastirca, oba divja in lepa kakor planine v ozadju. Mlada Sava, še neoskrunjena od tovarniških blagodarov, je prala razklane pečine in odrušene skale z bisernobelimi penami in ze-

lenimi vali. Reka je bila nekoliko upadla; na obrežnem robu je temnela proga še vlažnega rdečkastobelega peska in proda. Po dolgi dobi sem zopet videl zale gorenjske Mine in krepke Janeze, kmetiške vozove z dvema ojnicama, očrnele stoge in pisane uljnake. Izza nežne modrine jutranjega para je veličastno vstajala neskončna, vedno nova lepota slovenskih planin ter budila domišljiji prijetne slutnje o gozdnem hladu, o šumečih vodících in bobnečih slapih. Smejalo se mi je samo ob sebi; z enim podplatom sem bil takorekoč že na Bledu. Duša mi je pela radostno: „Naše gore!“ in celo iz vlakovega šumenja in drdranja sem slišal: „Naše gore! Naše gore!“

V kupeju je zaudarjalo po usnju in premogovem dimu. Nasproti mene je čepel gospod v karirani obleki. Nepremični pusti obraz mu je bil obrit, le pod nosom se je dolgočasilo nekaj pomiloščenih kratkih brkov, zelo podobnih zobni krtačici. V orokavičenih dolgih prstih je leseno držal rdečo potopisno knjižico z angleškim naslovom in bral, bral, bral. Za planinsko krasoto zunaj se ni ogreval kar nič, saj je videl gore in doline protokolirane in registrirane črno na belem. Na postajah je mrgolelo izletnikov in hribolazcev. Nekateri so bili tako smešno opravljeni, da so zbujali občno veselje. Moji sopotniki so jih imenovali športne maskare in planinske bajace.

Na leškem kolodvoru sem zapustil kariranega mylorda in poveril prtljago mlademu vozniku; nato pa sem jo mahnil preko železničnega tira peš po prostrani Radovljiški ravnini, in se oziral na stare znanke, zdaj na Stol in na Begúnjščico, zdaj na Jelóvico in na Triglav. Kakor v prijetnih sanjah sem korakal mimo zelenih pašnikov in kristalnih studencev, čez stari most preko Save in po sveže vonjavem gozdu proti Zagoricam. Še je skrivalo Blejsko jezero svojo lepoto. Naposled sem zagledal grad in kmalu potem se je pred mano razgrinjala vsa blejska krasota. Bilo mi je, kakor da sem se preselil na nov, lepši svet.

Letos sem zopet tukaj. Jasno so mi oživeli spomini izza mojega prvega dopusta na Bledu, jasno vidim obraze in prizore minulih dni. V tajnovitem čaru preteklosti se mi zde že lepši in mikavnejši nego takrat, pred osmimi leti, ko sem jih opisoval v svojih zapiskih.

2.

Tedaj že ni bilo več lahko dobiti stanovanja. Iskal sem po Zagoricah, Želečah in Mlinem. Naposled sem pri jako prijazni in zgovorni mamki našel v preprosti hiši vzorno čisto zgornjico z razgledom na vrt in na jezero, ki se je širilo med bregovi kakor napeta zelena svila. Na oknu so žareli bujni živordeči nageljni. Iz sobice sem mogel preko dvorišča in vrta videti del Karavank, obrasli hrib z gradom in otok, ki se je v jutranjih žarkih lesketal ko pisan dragulj v srebrnem okovu.

Takoj sem se čutil domačega. Obšla me je iskrena želja, da bi živel vedno v tem lepem kraju!

Na šetališču je bilo že precej izprehajalcev. Dame so nosile smešno majhna pokrivalca in čudne rokave, ki so bili nad komolcem pretirano široki, podnevi smešni, ponoči pošastni; bolj prismojene in manj okusne mode že dolgo ni bila na našem planetu. Po gladki cesti so hiteli kolesarji. Bilo je že jako vroče.

V kopeli sem se spomnil svojega kovčega. Krenil sem na pošto in naročil, kam naj pošljejo moje stvari. Vrnil sem se v drevoed. Kar sem blizu topliškega hotela zagledal svojega sorodnika, doktorja Janka Zalokarja, stopajočega iz brilnice. Jako sem se ga obveselil.

Doktor Janko Zalokar je bil mojega očeta bratranec in, kakor velimo, pravi fant od fare! Samec v takoimenovanih najboljših letih, je bil malo večji od mene in že precej debel. Služboval je na Dolenjskem in slovel za izbornega zdravnika.

„O, na zdar, Igor!“ je vzkliknil radostno in mi krepko stisnil roko. „Kdaj si pa prišel?“

„Davi. Ti si prvi znanec, ki ga tukaj vidim.“

Janko je imel one mirno opazujoče, ugibajoče oči, kakršne imajo sodniki in zdravniki. Iz Jankovih pa je odsevala tudi srčna dobrotljivost in nehote sem sodil: že te sočutne modre oči morajo ubogemu bolniku obuditi neomajno zaupanje do zdravnikove umetnosti. Včasih pa so se znale kaj poredno bliskati!

„Ostaneš dalje tu?“

„Par tednov.“

„Dobro, dobro. Odslej bomo lahko tarokirali štirje, eno urico ali pa dve, po obedu. Kaj pa je v tej vročini prijetneje, kakor v hladni senci ob jezeru slovesno naznaniti kontra in supra igri in napovedanemu pagatu? Ostane ti še zmeraj dovolj časa za kopanje,

plavanje in veslanje, za izlete, plese in koncerte, za šport in flirt in tako dalje. Vidiš, tamle prihaja eden naših slavnih tarokačev, jasni gospod Ivan Zlatoust Oven, višji geometer iz Gradca, špiritist, jako zabaven človek.“

„Kaj? Špiritist je?“

„Mož ljubi alkohol bolj nego sebe in svojega bližnjega,“ me je poučil Janko in si pogladil svojo gosto francosko brado. „Sleherni dan podere svojih par litrov starine in po več kozarcev piva.“

Počasi se je bližal gospod Zlatoust Oven z dolgim životom na kratkih nogah. Roke je držal na hrbtu in opletal z rumeno palico na levo in pravo. Posvetna ničemurnost mu ni kazila žlahtnega značaja; rjava obleka, že dolgo nič polikana, je bila polna slikovitih gub in izprva beli slamnik je bil že tudi precej rumen in otipan. Bujnordeči nos je molče trobental, da ga možiček rad pije. Janko naju je predstavil.

„Povečajmo državi dohodke!“ je dejal gospod Zlatoust bolj sam zase in si prižgal smotko.

„Kako se pa že kaj imate, gospod svetnik?“ ga je vprašal Janko.

Gospod Oven si je leno potegnil z roko po nagubanem obrazu in štrlečih brkih. Lokavo je pogledal s svojimi drobnimi rjavimi očmi mene in Janka ter se odrezal: „Predolgo sem jadral po jezeru in zdaj me tare morska bolezen. Res!“

Govoril je skozi nos, kakor stari Slovenci, Francozi in aristokrati.

„Ali to nas nikar ne oviraj, da bi z veselim zaupanjem gledali v prihodnost!“ je tolašil sam sebe in dodal: „Moja Genofefa, moja preljuba žena, mi ne verjame, da sem bolan. Pa nič ne de. Zdravit se grem v hladno oazo, katerih se, hvala Bogu, ne manjka na Bledu. Da se kmalu zopet vidimo, čili in zdravi!“

Odkril se je, pokimal in romal proti bližnji gostilnici.

„Gospod Oven je jako vnet svobodoumnik!“ mi je razlagal Janko. „Rajši sedi v najmanjši krčmi ali kavarni nego v največji pisarnici. Doma ga pika in zbada in graja njegova preljuba žena kakor sitna guvernanta. Pušiti sme revež le v veži ali na vrtu. Zato rad desertira svoji „Genofefi“. Vobče je prav dober človek, morda predober; le škoda, da je tako mlačen narodnjak! Gospa Ovnova, veš, je gorenještajerska Nemka in po nemški piščalki pleše vsa rodbina. Slovenci imamo preveč takih žalostnih Ovnov!“

Izprehajala sva se pod zeleno streho kostanjevega drevoreda. Na šetališču je bilo čimdalje več elegantnih svetlih oblek in pisanih solnčnikov. Vsak čas je pozvonil kolesar. Kolesaric je bilo takrat še malo; kadar se je katera pokazala, je vse gledalo za njo. Mimo naju je pridrdrala marsikatera kočija. Pestunje so varovale lične otroške vozičke. Lepe in nelepe guvernante so krotile nagajive gosposke paglavce, ki so delali zgago z obroči, žogami in drugimi igračkami. Marsikateri topličar je spoštljivo pozdravil doktorja Zalokarja.

„Kako ti zavidam tvoj plemeniti, vzvišeni poklic, Janko! Oteti človeku življenje — ali bi mogel človek kaj lepšega na svetu?“

Janko se je nasmehnil in dejal: „Svoj čas sem se hotel posvetiti gledališkemu odru. Z največjim veseljem sem sodeloval pri diletantskih predstavah. Že medicinec, pa tudi pozneje, zdravnik, sem igral še vedno rad razne vloge, kajpada z večjim navdušenjem nego uspehom. Še zdaj hranim ponarejeno črno brado, ki sem z njo paradiral prvokrat na odru, haha! Poglej naravnost! Nasproti nam prihajata gospod Dragutin Balenović, jako bogat veletrgovec iz Zagreba, in njegova hčerka Nada. Vidi se jima, da nista došla na Bled niti zaradi revmatizma ali bolnih živcev, niti zaradi malokrvnosti in bledice. Oba sta člana našega ožjega kroga, se udeležujeta naših izletov in igrata z nami lawn-tennis ali pa croquet. Drugi naši gospodi te predstavim že še o priliki.“

„Hvala lepa!“

Gospod Dragutin Balenović je bil srednje velik, ogorel, slok in žilav. V črnih laseh in brkih se je svetila že marsikatera bela nitka, toda kretal se je še vedno prožno in iz temnih oči mu je žarel skoraj mladeniški ogenj. Poteze njegovega podolgastega obraza so bile odločne, ostre, obrvi izredno močne, spodnja ustnica debela; konca dolgih brkov sta visela navzdol. Slamnik, obleka, rokavice in fini čevlji, vse je bilo sivo. Iz levega žepa kratke suknje mu je gledal Obzor.

Tudi gospodična Nada Balenovičeva je bila jako elegantno oblečena. Izraz njenega temnopoltnega obličja je bil plemenit, nekoliko ponosen. Njeno resno, malone strogo lepoto so v čudovitem kontrastu milile sanjave oči z nežnimi gostimi trepalnicami. Krasni lasje so bili črni z modrim odsvitom, kakor gavrnanje krilo. Skozi prozorno tkanino njene bele bluze je lahko rdela rožna polt nežno oblikanih rok.

Ko smo se srečali, me je Janko predstavil in vprašal gospoda Balenovića: „No, ali se je že kaj poboljšal vaš jasni kajon, vaš tirolski madžaron ali madžarski tirolec grof Héderváry?“

„A! Héderváry!“ je nejevoljno ponavljal Hrvat in zablislilo je zlato plombiranih zob. Zaničljivo je zamahnil z roko in poudarjal: „Phylloxera, doktore! Phylloxera!“

„Kaj pravi Obzor?“

Medtem sem motril dražestno Hrvatico. Zlasti so me zanimale njene divne črne oči. Zdelo se mi je, da se skriva v njihovih globinah zaeno mirna ljubkost in hudournna strast, zaeno angel in demon. Rahlo je žvenketala srebrna verižica njene pahljače ob zlati zapestnici.

„Prosim, dovolite mi, častita gospodična — kako vam ugaja pri nas na Slovenskem?“ sem jo vprašal, dočim sta jela njen papa in Janko vneto politizirati.

„Prav dobro, gospod višji oficijal!“ je odgovorila živahno. „Ah, vaš Bled, vaše planine, vaša postojnska jama! Le nekaj se mi zdi čudno. S papanom sva bila tudi v Ljubljani in njeni okolici. Tako lepi kraji — ali tako prazni! Širna ravan, visoke planine — vsa ta mnogolična divota v mestnem obližju! Kako krasen je razgled z Gradu! Ali kako malo obiskovalcev je gori!“

„Ljubljančani menda mislijo, da je Grad le za tujce.“

Mimo naju je stopala družba turistov. Vsi so imeli velike rododendronove in košutnikove šope na klobukih in palicah.

„Na ljubljanskem Gradu bi moral biti lep, velik hotel!“

„Gospodična, počakajmo še petdeset ali sto let! Zdaj pa vam moram v povračilo pohvaliti vaša prekrasna Plitvička jezera, vašo slikovito „hrvatsko Švico“, vaše prekrasno Zagorje, kjer so se Hrvati in Slovenci dvignili zoper graščinske tirane. Preživel sem mnogo lepih, mnogo nepozabnih dni v Krapinskih toplicah, v Klanjcu, na Cesargradu, v Novih dvorih, na Pristavi in tam okoli ob idilski Sotli. Užival sem pa tudi divjo krasoto romantičnih krajev v zlati Bosni. Zlasti mi je ugajal belo peneči se zeleni Vrbas od Banjeluke do Jezera pred Jajcem, ker se mi je zdel tako podoben naši mladi Savi.“

„Potemtakem ste videli celo več hrvatskih krajev nego jaz,“ je pripomnila gospodična Balenovićeve in se obrnila k očetu: „Čuješ, dragi papa, vedno mi obetaš, da bova potovala po Bosni. Kdaj pa že pojdeva?“

„Kadar hočeš, dušica zlata, kadar hočeš, samo zdajle še ne! Zdajle odpotujeva v hotel! Napisati moram več pisem. Prosim, oprostite mi! Priporočam se gospodoma!“

„Vrlo mi je bilo drago, gospod višji oficijal!“ je rekla Nada z dražestnim nasmehom.

„Prosim vas, častita gospodična, ne pozabite jutri priti h kroketu!“ je opomnil Janko odhajajočo, se priklonil in odkril; od njegovih kratko ostriženih las je lahno zadehtelo po frizerskih dišavah.

3.

V stari župni cerkvi je zvonilo poldne.

„Nada ima sicer obilo satelitov in trabantov okoli sebe,“ je povzel Janko. „Kjer je med, tam so tudi muhe. Danes je pa odpodila kar vse. Včasih ima svoje kaprice. Niti doktorja Jurinca ni bilo! Ta mladi odvetniški koncipijent ji kavalirski najvztrajneje in menda edino on more pričakovati kaj uspeha. Stari Balenović pa bi imel rajši trgovca za zeta. Igor, pazi in ne zaljubi se v Nado, da se danes ali jutri ne izcimi kakšen dvoboj na Osojnici ali na Straži, haha!“

„Nič se ne boj, Janko! Nisem se prišel ženit na Bled. Zivela prostost!“

„Tako je govoril že marsikdo . . .“

Za seboj sva zaslišala hitri topot konjskih kopit in mimo naju se je tiho pripeljala sijajna ekipaža; v njej je sedel sivobrki general z zlatim ovratnikom in rdečimi lampasi. Šla sva še nekaj kratov po drevoredu gori in doli. Veselilo me je, videčega več mladih gospodičen v narodni noši. Na uho so udarjale besede raznih jezikov.

„Naš Bled je mednarodno kopališče,“ je poudarjal Janko z vidnim zadovoljstvom. „Na Bled prihajajo ne samo Hrvati in Čehi, marveč tudi Rusi, Francozi, Nemci, Italijani, da, celo Angleži in Američani. Na Bledu more biti vsak po svoji fasoni srečen: kdor si želi družbe, je najde dovolj, odlične ali preproste; kdor hrepeni po miru, more tukaj uživati idilsko samoto; tako toplega jezera, tako lepe ravnine in tako vabljivih hribov in gora v najbližji okolici ne najdeš izlepa kmalu v planinskem letovišču! Kje pa stanuješ?“

„Pri Osojnikovih. Upam, da bom prav zadovoljen.“

Potegnili je uro iz žepa svojega belega telovnika in se obrnil. Krenila sva po obrežni cesti proti gostilnici, sedla v leseno hladnico ob jezeru k podolgasti mizi ter naročila obed.

Pri kolibi je bila vodà prozorna ko novo steklo, malo dalje od brega se je videla lepo zelena, bolj proti sredi pa modra, kakor vedro nebo nad njo. Otok je objemal svetel pas. Čisto blizu hladnice so plavale ribe in ribice nad peskovitim dnem, zdaj mirno

premikale plavuti, zdaj ko žive strelice švigale za drobtinami, ki so jih metali preko lesene ograje otroci, obezani s servijetami okoli vratu; hvaležni mali občudovalci so gnali burno veselje, kadar so ribe rojema naskakovale večje kose, da so se bliskale srebrne luske in se širili čimdalje večji krogi po površini.

Pod bližnjim košatim kostanjem je obedovala večja družba Čehov. V njih glasnem pogovoru so se ponavljali izrazi in imena: Vašatý, Taaffe, volilna reforma, der dumme Kerl von Wien, hanba, ultramontanci, češko državno pravo, Pacák, Rieger, antisemiti . . .

Tedaj je stopil k nama mlad gospod v kolesarski opravi, pozdravil Janka in se okrenil k meni: „Prosim, gospod, dovolite, da se vam predstavim: doktor Zvonimir Jurinac.“

„Veseli me, gospod doktor! — Igor Kalan, višji oficijal.“ Janko mu je ponudil stol poleg sebe. Srečni čestilec gospodične Balenovičeve je bil primeroma še jako mlad mož, ljubezniv, živahen, simpatičen. Bistre rjave oči so gledale radostno, skoraj poredno: Lasje so se mu lahko kodrali in gosti brki, še nežni in kratki, so upravičevali up, da jih čaka še lepa prihodnost. V njegovi rdečkasto-svileni ovratnici se je svetila igla s smaragdrom.

„Naš ministrski predsednik Badeni presoja vse s svojega ozkovidnega gališkega stališča!“ se je hudoval visok tenor češkega omizja.

„Na temle vrtu je stalo nekdam dvoje jagedov,“ je dejal Janko. „Pa tudi med gradom in župno cerkvijo je stalo pred leti več topolov na bregu. Prav nič mi jih ni žal. Nikdar nisem ljubil teh dolgočasnih dreves.“

Pomenkovali smo se o Sokolu, o zagrebškem vseučilišču, o Matici, o gledališču, o Južnoslovanski akademiji, o Maksimiru in Tuškancu in naposled o hrvatskem planinskem društvu.

Čehi so še zmeraj vneto politizirali. Zdaj je zagrmel izza njih mize močan bas: „Kdo neki še kaj uvaža pobožne želje antikvaričnega grofa Hohenwarta! Má úcta!“

„Gospod višji oficijal, ali ste bili že kdaj na Slemenu vrhu naše dolge Zagrebške gore?“ me je vprašal doktor Jurinac, ko sem mu povedal, da sem bil že bogvedi kolikokratov v Zagrebu.

„Še nikdar ne, gospod doktor!“

„Kadar zopet obiščete našo štolico, ne zamudite prilike! Raz Sleme vidite ob ugodnem vremenu vse Zagorje, Gorjance, Snežnik, Nanos, Kamniške planine, Stol, Jelovico, Triglav . . . Najlepši je razgled pozimi.“

Po obedu je priromal gospod višji geometer Oven in Janko je naročil natakarcici, naj prinese karte.

„Tako igramo na Bledu!“ se je radoval Janko, kadar je imel koš tarokov. Kadar jih je pogrešal, je klavrno molčal. Gospod Zlatoust Oven se je venomer muzal in se previdno krepčal zoper morsko bolezen, doktor Jurinac pa je tiho požvižgaval ali pa spuščal cigaretni dim skozi usta in nos. Igrali smo precej enako.

Ko smo se naigrali, je odšel Janko proti Zagoricam, jaz pa sem zavil domov.

Osojnikova hiša je bila lično pobeljena. Streho so krile očrnele skodle. Za železnim omrežjem majhnih oken od zelenkastega otoškega kamena je še vedno venelo cvetje orumenelih kresnic. V hladni veži sem srečal Osojnikovo mater, krepko ženo z mirnim, preudarnim obrazom. Odlikovala jo je prirodna dostojanstvenost kmetiške matere in gospodinje, ki podpira hiši tri ogale.

„Gospod Kalan, vaše reči je pa Minka koj zapoldan gori nesla,“ mi je dejala in si popravila rumenkasto, višnjevopikasto ruto, zavezano za tilnikom. Govorila je rahlo in naglo. „Minka!“ je zaklicala in obrnila glavo proti odprti kuhinji.

Na kuhinjskem pragu se je pokazala najprvo brezova metla, pottlej pa zlatolaso dekle ob osemnajstih letih. Njene oči, bolj modre nego nebo nad Bledom, so me pogledale radovedno in plašno. Takoj jih je povесila in njen sveži, rožnati obraz je oblila rdečica. Menda se je ženirala svoje obnošene obleke.

„To je naš novi gost, gospod Kalan,“ je rekla mati.

„Dober dan, gospod!“ me je pozdravila Minka in mi po kratkem preudarku segla v ponujeno roko. Dlan in prsti so bili trdi od dela, toda oblika njene majhne roke je bila jako nežna.

„Moram se vam zahvaliti, da ste mi shranili kovčeg, gospodična Minka!“

„Kaj gospodična!“ je ugovarjala mati in se nasmehnila hčerini zadregi. „Kar Minka ji recite, pa bo! No, le še pometaj, Minka!“

Lepo mlado dekle je izginilo za kuhinjskimi kulisami. Na cesti pa je ropotal voz in cingljajl zvonček.

„Naši so!“ je rekla mati. „Oča in Janezek peljeta deteljo.“

Stopila sva na prag. Počasi jo je mahal mimo stari Osojnik, visoko vrasel, močan junak. Široka pleča in prsi sta mu pokrivala srajca od debelega domačega platna in odpet rdeč telovnik. Iz žepa mu je molel ogrizeni ustnik kratkega vivčka. Dasi me je videl že davi, me je premeril s hladnim, malo zaupnim pogledom, kakor

motri slovenski kmet vsakega tujca, zlasti pa mestnega škrica. Na-
posled je malo pokimal, dvignil širokokrajni klobuk brez strahu in
mi odzdravil: „Bog daj!“

Na dehteči detelji je sedel okrogloličen svetlolas deček, držal
bič z obema rokama in me debelo gledal z velikimi očmi. Obraz
in roke so mu bile omarogane z višnjevočrnim sokom zrelih bo-
rovnic. Okoli voza in modre stare kobile je skakalo žrebe z zvon-
čkom na rdečem traku.

„No, Janezek, ali si kaj priden?“ sem ga nagovoril. On pa
me je uporno pogledal, češ, kaj pa to tebe briga?

„Reci: Priden, gospod, kadar štruklje jem!“ mu je pomagala
mati. Janezek se je obliznil, oče pa je pognal: „Bistahor, stara!“
Kobila je vlekla samo z ojnica, poveznici pa sta bili oviti na
ojesih. Nad jazbečevino velikega komata je mahala gabrova veja,
konju muhalnik.

Šel sem po lesenih stopnicah v zgornjico. Na dvorišču je lajal
pes. Razložil in porazobesil sem svoje stvari po orehovi omari in
mizi. Kmalu pa sem bil zopet zunaj, zunaj!

Na Stražo je vabil napis na deski in zavil sem navkreber. Že
je čakal točni polumesec, bela snežinka, na jasnovišnjem izhodnem
nebu. Na prostrani radovljiški ravnini so se jarko svetile bele hiše
in cerkvice in kapelice in ceste med temnimi gaji in zelenimi tra-
tami in rumenimi poljanami. Od vseh strani je vrela sijajna lepota
v začudeno oko. Vse je bilo tako sveže, tako deviško, tako novo,
kakor da je pravkar ustvarjeno. Na večerni in južni strani so se
na holmih in gorah udobno grelí gozdi, sami gozdi. Nekaj nedo-
povedno lepega, resnega, vzvišenega je trepetalo nad praznujočimi
giganti golih Karavank kakor tudi nad obraslimi bohinjskimi vrhovi,
nad njimi pa se je svetilo nekaj belega: Triglav! Moja duša se je
očistila protiprirodne dunajske navlake. Veselo se je dvignila in plula
po tej lepoti domačega sveta in se vtapljala in spajala s čisto narodo.

Sedel sem na klop in poslušal gozdno godbo, dokler ni jelo
večerno solnce prebadati drevja z blestečimi iglami in presti zlatih
niti od veje do veje. Vročina je ponehaval. V daljavi so pozvanjali
zvonovi. Počasi sem se vračal in se spominjal Nade pa Minke.

Večerjala sva z Jankom zopet v kolibi ob jezeru. Na pogrnenih
mizah so gorele sveče v steklenih oklopcih. Sivkasti in rumenkasti
ponočni metulji so jih strastno obletavali. Jezero in bregove je
ogrinjal ves čar vedre poletne noči. Bajno je seval otok v mili
bledi luči mirne mesečine. Na nebu in v jezeru so migljale zvezde.

„Skoraj bi ti bil pozabil povedati, da je tvoj bivši načelnik Jarnik na Bledu,“ je dejal Janko in gledal veščice, rajajoče okoli luči. „Tudi lani je bil tukaj.“

„Moram ga obiskati.“

„Letos je privedel tudi hčerko s sabo,“ je nadaljeval doktor, pomolčal in dodal: „Lepo dekle! Prav lepo dekle! Malo takih!“

Janko ni rad hvalil krasnega spola. Zato mi je zbudila njegova laskava ocena pozornost in radost.

„Gospodična Jarnikova? Ne poznam je, Janko! Kako pa ji je ime?“

„Olga.“

(Dalje prihodnjič.)

Janko Glaser:

Jesen.

V so jesen je divjal
 čez planine vihar
 in bučal nad nama
 in trgal od vej suho listje,
 da moglo bo zrasti novo —
 zdaj več ga ni.

Zdaj je večer tih —
 le še topel veter večerni
 pihlja skoz veje:
 ob najinem sadu zrelem,
 da pade k nama,
 poln in težek in zlat. —

*o pesem - vzemti mi glavo. Ali imate še v kart
 kak raztrgani listek kak Prešernovo? Preu*

Dr. Franc Drganc:

Henri Bergson.

Filozof moderne Francije.

Prvo poglavje.

(Dalje.)

Na vsak način in neomajno biva za nas enovečna, objektivna resnica, neodvisna od človeka in njegove sposobnosti spoznavanja! Vzroka miselni različnosti ne smemo iskati v resnici sami, ampak v orodju in načinu spoznavanja, torej v človeku samem, v organizaciji njegove spoznavnosti. Različnost spoznavne organizacije oziroma različni razvoj spoznavnega nagona je kriv vsemu filozofskemu nesoglasju. Veselimo se tega važnega odkritja, ker nam je človek dan kakor konkretno bitje, pristopno eksaktni analizi! Torej — prirodna različnost ljudi? A kakšno vprašanje, kaka naivna spozabnost — vspricho zmagovitega prodiranja demokratične dogme o enakosti ljudij? Ali smo zašli v nerazrešno dilemo, v nepremostno antinomijo? Ne! Samo prav nam je umeti stavek o enakosti: vsi ljudje smo res enaki, a ne po popolnosti, vsemožnosti osebne spoznavnosti, vsi ljudje smo si enaki po nepopolnosti, zmotljivosti, osebni omejenosti razuma. A baš iz te fundamentalne, splošne prirodne istine o nepopolnosti, slabosti osebne razuma izvira — drugi kategorični postulat, apodiktični aksijom medsebojne odvisnosti in pomoči, solidarnosti in organizacije človeštva, vsezdružujoči princip kolaborizma. Če je dana nepregledna, zmešana množica stvari, jih poizkuša razum najprej spraviti v red in preglednost, vso množico razdeli na skupine enakih ali podobnih stvari, potem šele začne definitivno in natančno analizirati in razglabljaati posamezne skupine in jih medsebojno primerjati. Tak obsežen, razdelilen princip je kontrast (nasprotnost), princip polarnosti, po katerem se razvija vsaka moč v dveh nasprotnih smereh (antinomijah), stremečih zopet k združitvi, na pr.:

biologija: 1. mehanizem: tudi v organski naravi delujejo samo kemično-fizikalne moči; 2. finalizem (neovitalizem, psihovitalizem): v organizmih vstvarja posebna, samostojna moč, životvornost (Lebenskraft, vis vitalis, nisus formativus, entelehija, dominanta, volja [Schopenhauer], žeja po življenju [Buddha]);

po trajnosti stvari: 1. konstance (substance) so absolutno trajne in nespremljive stvari; 2. varijance so bežne in spremenljive količine;

po dovršenosti: 1. perfektizem: kar imamo in spoznavamo, je končno in dovršeno, nesposobno spremembe ali napredka; 1. futurizem (imperfektizem): marsikaka stvar se nahaja šele in statu nascendi, generandi, v fazi nastoja (Werden) in razvoja (Entwicklung);

po metodi spoznavanja: 1. racijonalizem: razum zida spoznanje iz abstraktnih, logičnih elementov, iz pojmov in aksijomov; 2. empirizem: razum zida iz realnih, konkretnih prvin izkustva, občutkov, zaznav, intuicije;

po virih vede: 1. avturgija: kar vem, to vem iz lastnega izkustva, dela in premišljanja; 2. alurgija: vem samo to in tako, kakor so me naučili vzgojitelji (voditelji);

po razdelitvi vede: 1. znanost obsega vse predmete, pristopne analizi empirizma; 2. metafizika se bavi z ostalimi predmeti;

po odvisnosti in obstoju stvari: 1. idealizem: stvari so samo last in vsebina moje zavesti; 2. realizem: stvari so in bivajo neodvisno od moje človeške zavesti;

po številu zadnjih prvin: 1. monizem: absolutna, zadnja in večna substanca je samo ena; 2. pluralizem: biva več absolutnih, soprisotnih, prirejenih, enakopravnih substanc;

monizem: 1. spiritualizem uči, da je absolutna substanca dušnega (psihičnega) značaja, in materija samo videz, prikazen (fenomen) zavesti; 2. materijalizem: absolutna prvina je snovna, materijalna, duh je samo odvisno svojstvo ali proizvod materije;

po veljavi danih stvari (danosti): 1. faktizem uvažuje samo objektivna dejstva (fakte); 2. fiktizem (iluzijonizem) istoveti fikte, iluzije, izdelek subjektivne fantazije (okultizem, spiritizem, magija) kakor otrok živahne sanje z objektivno istino;

po medsebojnem zaupanju: 1. avtoritatizem (pitagorizem) oznanja slepo zaupanje in pokornost; 2. kontrolizem zahteva kontrolo, pravico revizije pri pojmi in aksijomih, mislih in dejanjih, v teoretičnem in praktičnem življenju.

Drugo plodovito in hevristično pomožno metodo za orijentacijo v zmešnjavi filozofskih pojmov in stavkov, filozofskih šol in sistemov nam nudi „delavna formula“; vsako človeško delo (funkcija) se vrši po štirih vprašanjih:

1. Kdo dela in sodeluje? Vprašanje po subjektu.

2. S čim in kako dela? Vprašanje po organu (orodju) in metodi.

3. Katere predmete obdeluje? Vprašanje po objektu (materijalu).

4. Kaj je pridelek dela? Vprašanje po produktu, obdelanem predmetu.

Tako človeško delo je tudi spoznavanje, in znanost o sposobnosti in činovnosti razuma se imenuje noëtika (Erkenntnislehre, Kritik). Vso onemoglost in primitivno nastojnost moderne filozofije nam pokaže samo površna pomera ob delavni formuli. Kdo spoznava? Nekaterim filozofom je postalo to vprašanje tako nadležno, da je poizkušajo po hitroskrivni metodi eskamotirati z dnevnega reda, v ta namen so postavili posebno „činovno teorijo“ (Actualitätstheorie), katera ne išče istinitosti (Wirklichkeit) v substancah, ampak v činovnosti (Wirken, Tätigsein). Navajam samo šolsko knjigo (Jerusalem, Lehrbuch der Psychologie): „Kakor pa ne more mehanika ničesar izpovedati o bistvu materije, ampak izsleduje samo zakone ravnotežja in gibanja, tako mora tudi psihologija odklanjati trditve o bistvu duše.“ Torej motor brez elektrike, dušeslovje brez duše, — a navzlic nevednosti moderne noëtike vemo, da spoznava naš duh.

Drugo vprašanje: s katerimi organi in kako spoznava naš duh? Dušno orodje spoznavanja so čutila, živci in možgani. A kak imperfektizem nas preseneti v anatomiji (histologiji) in fizijologiji! Nekdaj smo se v šoli učili, da obstaja živčevje iz enot, da tvorita živec in ganglijska celica tako enoto (neuron, Waldeyer, pl. Lennhossék, Verworn), da živec izrase kakor podaljšek iz celice. A nasprotniki (Nissl, Bethe, Schenck, Pflüger) dokazujejo, da se živci samostojno razvijajo in nepretrgano vodijo od prvih sprejemnih organov (čutil) do poslednjih činovnih organov (Erfolgsorgane) mušic in žlez, da šele pozneje stopijo v zvezo z ganglijsko celico, katera baje ni potrebna za centralne dogodke. Ravno tako smo izvedeli v isti šoli, da so dušne sposobnosti natančno lokalizirane na površini možganske skorje (Gall in Spurzheim: Anatomie et physiologie du système nerveux. Paris 1810—19). A Flourens in Goltz sta ugotovila na podlagi kliničnih slučajev, da sodelujeta pri vsakem dušnem činu najbrže obe možganski polovici v vsem obsegu, da zadošča majhen del nepoškodovanih možganov za izvajanje vseh dušnih funkcij, da je ostanek nepoškodovanih možganov vstanu prevzeti delo (funkcijo) poškodovanega, izgubljenega dela.

Tretje vprašanje: katere predmete obdeluje duh? Kje je izhodišče spoznavnosti? Iz kakih elementov zida razum stavbo spoznanja? Racijonalizem docira: kar je zidarju kamen in opeka, to

so filozofu pojmi. A glavne pojme prinese razum s seboj na svet in ne potrebuje zanje nikakega izkustva. Narobe: izkustvo se ravna po teh prirojenih pojmih a priori. Schopenhauer pravi, da je filozofija „znanost o pojmih“. To trditev zavrača empirizem, češ, pojem je že izdelek, produkt izkustva, spoznavanja, kakor je hiša izdelek zidarja; stavbno, spoznavno prvino tvori nazorna zaznava (Wahrnehmung, Anschauung) ali intuicija, oziroma občutek (sensualizem), ki ga neposredno sprejema zavest s pomočjo čutil iz zunanjega sveta. Nasprotno zajema zavest svoje slike v sanjah iz spomina. A kdo dobavlja spominu ta šaroviti nebroj slik? Stvari? Kaj pa je prav za prav stvar, predmet? Kako smo prišli do pojma stvari? Samo o pojmu stvari, predmeta je napisala moderna nočtka cele knjige in neka analiza razlikuje sedmerni svet ene in iste stvari: 1. stvar ob sebi (Ding an sich); 2. stvar v obliki zaznave (Wahrnehmungsbild); 3. stvar v obliki predstave (Erinnerungs-, Vorstellungsbild); 4. stvar v obliki pojma; 5. stvar v obliki besede (zvoka); 6. stvar v obliki čustva; 7. stvar v obliki nagona. Ena in ista stvar se kaže duhu v sedmerih oblikah, kakor se razprši solčni žarek v prehodu skozi medij prizme v sedmerobarvno marvico spektruma. V 7. knjigi Platonove „Države“ razlaga Sokrat Glaukonu razmerje stvari in slik v lepi primeri o zvezanem človeku v podzemski votlini, ki opazuje sence mimoidočih predmetov na nasprotni steni.

Ali zmešnjava se začinja iznova pri pojmu intuicije, ki ima trojen pomen: 1. intuicija znači navadno zaznavo vulgarnega razuma; 2. v drugem pomenu rabimo besedo intuicija, če hočemo izraziti instinktivno, trenutno, bliskovito, ženijalno spoznanje zveze delov v kakem kompleksu, različno od diskurzivnega, logičnega spoznanja, ki polagoma, korakoma in analitično postopa od dela do dela. Schopenhauer pojasnuje: „Dočim je spoznavnost navadnemu človeku laterna, ki mu razsvetljuje pot, pomeni ženijalnemu solnce, ki mu odpira svet“. Razlika obeh načinov intuicije je torej zgolj psihološka: 1. v prvem slučaju je pozornost nekako enovidna in kratkovidna, da se osredotoči vedno le v enem predmetu; 2. drugikat ima pozornost mnogovidno in dalekovidno sposobnost, da z enim pogledom zgrabi množico kot celo enoto. Krasen primer pripoveduje slavni fizik in pozitivist E. Mach (1838—1916), ki je že v 15. letu prebral Kantova „Prolegomena“ in čigar oče je bil grajščak na Dolenjskem blizu Novega mesta: „Nekako 2 ali 3 leta pozneje sem hipoma občutil nepotrebno vlogo, ki jo igra „stvar ob sebi“. Nekega jasnega poletnega dne na prostem se mi je zazdel svet z

mojim jazom vred kakor spojena masa občutkov, samo v jazu krepkeje spojena. Čeprav se je pridružila prava refleksija šele kasneje, vendar je postal ta trenutek odločilen za ves moj nazor. Sicer pa sem se moral prej še dolgo in težko boriti, predno mi je bilo mogoče, dobljeni nazor tudi v svoji specialni stroki obdržati“.

Tretja intuicija je mistična, kakor jo goji metodično po posebnih predpisih in vajah budizem, ki se razlikuje v prvotni obliki od drugih religij zlasti po tem, da njegovi menihi ne poznajo molitve, ampak se vadijo samo v zamiku (ekstazi). V zamiku se menihu odpre duh, spregleda mu notranje, dušno oko, da zazre v neskončni slasti vsemirje, preteklost in bodočnost jasno in živo pred seboj kakor na dlani. Tak filozof ne potrebuje dokazov in besed, ne pozna prepira filozofskih šol, ker njegova filozofija gleda iz obličja v obličje enovečno resnico.

Zdi se torej, da hoče ločiti zaznavna psihologija dvoje: 1. nastoj in produkcijo slik; 2. urejanje slik (miselnost, razum).

Francoski eksperimentalni psiholog A. Binet (étude expérimentale de l'intelligence, 1903) vidi v mišljenju nekako vodilno, organizujočo in ustvarjajočo moč, podobno životvornosti, ki vodi kemične in fizikalne procese in ustvarja, razvija oblike organizmov. Spoznavati in ustvarjati! V čudoviti prvotnosti nam razkrivata istovetnost grški in latinski jezik, ki rabita isti koren za ob glagola: γινώσκω, cognosco (spoznam), γίγνομαι, gigno (nastanem, rodim). Životvornost ustvarja kakor v kupu železne pilovine magneten tok, ki uredi in spravi kaotično zmešane delce v obliko. Magnet učinkuje samo na železne drobce. A predstavimo si združen kompleks raznih magnetov, ki enako privlačijo tudi vse druge kemične prvine, organske in anorganske. Ali ni tak sestavljen magneten tok životvornost, oziroma miselnost? (Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

Fr. Omerza. Homerjeva Iliada. I.—VI. spev. Ponatis iz „Mentorja“. V Ljubljani, 1916. Založila Katoliška bukvarna. Tiskala [zakaj ne: „natisnila“?] Katoliška tiskarna. 100 str. Cena 1'60 K.

Po dolgem času se je pri nas zopet našel šolnik, ki prevaja klasično literaturo in ki se je lotil prevoda vsega Homerja. O težavah, na katere je naletel pri tem delu, govori prevajatelj v kratkem predgovoru tega ponatiska. Ta predgovor, še bolj pa delo samo, kaže neko značilno hibo v našem prevajanju, ki je v enaki meri značilna tudi za naše znanstveno delovanje. Pryo, kar bi bilo naravno pri takem delu, bi bilo — tako misli človek — vendar to, da si prevajatelj, ki se loti pri nas prevoda vsega Homerja, dobro ogleda, kako so ga prevajali pri nas pred njim že drugi. Kar je pri njih dobrega, vzame in na tem gradi dalje. Kar pa je pri njih slabega, to je novemu prevajatelju opomin in svarilo, česa se naj ogiblje. „Errando discimus“, pravi prelagatelj sam v predgovoru; vendar pa je pametneje, da se učimo najprej na tem, kako so se motili drugi, potem šele ob lastnih zmotah. Zahteva, da naj nadaljujemo na tem, kar so pred nami zgradili že drugi, izhaja ne samo iz pijetete do resnega in dobrega dela prednamcev, ampak tudi iz čisto treznih, praktične ekonomije.

Novi prevajatelj pa dela baš narobe: kar so opravili že pred njim drugi, to mu je komaj po sluhu znano — on hoče opraviti vse iz sebe samega, iz svojega. To se je bridko maščevalo nad njim. Skoro 4000 heksametrov smo dobili od njega, toda ti heksametri so brez vsakega homerskega poleta, brez vsake gibčnosti in plastike. Prelagatelj čuti to sam, zato opravičuje v predgovoru prve štiri speve, ki pa niso nič slabše zgrajeni od ostalih dveh. Njegov prevod in pa njegove besede o Stritarju in Koseskem v predgovoru so dokaz, da pozna tehniko našega heksametra in njega probleme vse premalo. In vendar je zahteva, da pozna oni, ki hoče prevesti kar vsega Homerja, poleg Homerja in njegovega jezika tudi tehniko našega heksametra, tako samoumevna in primitivna, da je človeka skoro že sram, opozarjati na njo.

Štirideset let je že minilo, kar je napisal Levec („Slovenski šestomer“ — Zvon. 1876, str. 364): „Reči smemo tedaj, da zdaj so uterjena pravila za šestomer, kakoršen se prilega slovenskemu ušesu in brez milosti moramo zahtevati od naših pesnikov, da se ravnajo po njih. Kedor dan danes po Koseskem in Borisu Miranu dela slabe šestomere, Bog mu grehe odpusti, a slovenski krasoslovec mu jih ne more.“ Sodelovanje Stritarja in Levca, ki sta v glavnem udarila temelje tehniki našega heksametra, je tudi za zgodovino naše umetnosti nad vse zanimiv in singularen akt: kar je Stritar spoznal z nekako pesniško intuicijo, to je Levec z intelektualno analizo dokazal. Mimo tega ne sme brez kazni in greha iti noben slovenski šestomernik. — Toda že davno pred njima je zaklical Prešeren „Čeblice šestomerjevcev:“

„Ak kdo v heksametru namest spondeja
al daktila posluži se troheja,
ne ve, kam se cenzure dejo,
on vprega Pegaza v galejo.“

Kako živo so baš Prešerna zanimali problemi našega heksametra, nam priča njegova elegija „V spomin Matija Čopa“ priobčena v „Novicah“ (1846, list 8). Pod naslovom ima opombo, da je zložena „Po gèrški ali latinski méri“. To opombo razlaga Prešeren pod črto tako: „Glásnik z udárji, ali od dvéh soglásnikov v rávno tísti, ali od éniga v rávno tísti, od družiga v prihódnji besédi naslédvani v dólgo, vsi drúgi k rátko mérjeni. Glásnik pred glásnikom se vsélej pogoltné. — Pričujóča elegija se bo v prihodnjim Ilirskim listu tudi v tevtonski méri natisnila. Berite, sodite, zvolite!“ — „Illyr. Blatt“ (1846, Nr. 17) pa je prinesel „V spomin Matija Čopa“ s sledečo opazko pod črto: „Zur Probe, wie sich die antike Sylbenmessung in der slovenischen Sprache ausnimmt, ist in derselben die gegenwärtige Elegie im letzten Blatte der Kmetijske novice erschienen“. V „Novicah“ imamo še sistem, ki je nekak kompromis med kvantitativnim in kvalitativnim, celo z dolžino „positione“, tukaj pa imamo že vseskozi kvalitativni metrum, po „zgólih udarjih“, za katerega se je odločil Prešeren tedaj, ko je sprejel to elegijo v svoje „Poezije“. Zmagala je „tevtonska“, našemu jeziku mnogo bolj primerna mera. Tako imamo tudi pri Prešernu korektné heksametre s ponarejenimi spondeji, ki sta jih Stritar in Levec dognala najprej pri — Koseskem. Stritar pa je napisal (Zvon 1876, str. 287): „Pri nas je imel Prešeren malo sreče s to obliko; njegovi šestomeri niso izgledni. Mnogo bolje jih je pogodil Koseski . . .“!!!

Vsè kaže, da te teorije ni ustvaril niti Koseski, niti Prešeren, ampak da sta jo že našla doma. Levec piše na zgoraj navedenem mestu: „Tak človek [namreč, ki bi še sedaj vkljub Stritarju in Koseskemu ne znal pisati pravih heksametrov] stokrat ostrejše kritiko zasluži nego p. Marko, ki je pred sto leti v svoji slovnici govoreč „von der krainerischen Dichtkunst“ zapel šestomer :

„Pišeta, pure, race, kopune, koštrune, teleta“ —

ter ga slovenskim pesnikom tedanjega časa za izgled postavil. Fuimus Troës! Zdaj so drugi časi! — Ne, baš nasprotno! Pohlina je treba pohvaliti, ker je ta njegov heksameter popolnoma korekten s pravilnim ponarejenim spondejem! Brati ga treba tako :

„Piščeta, píre, racè || kopúni, koštrúni, teléta“.

Ta naglas ni nič nenavadnega. Razen tega pa dobimo šele na ta način korekten heksameter s cezuro, brez katere si heksametra v oni dobi ne moremo misliti. Heksametre brez cezure smo dobili šele v tem prevodu. O tem heksametru piše Pohlina (Grammatica, 2. izd. str. 222): „Die Reimart kann nach Art aller Sprachen eingerichtet werden; wie jener nach Art lateinischer Poeten gemachter Vers in ganzem Lande bekannt ist . . .“ — kar je nekoliko neumljivo. Da ma pomeni „Reimart“ metrum, je jasno, kako pa naj razumemo „im ganzen Lande“? Pač menda tako, da je ta „versus memorialis“ splošno (med literati in v šoli!) znan kot vzorec za pravilen „kranjski“ heksameter („nach Art lateinischer Poeten“). Da nahajamo v oni dobi tako malo korektnih heksametrov, ni nobeno čudo, navedeni pa ni osamljen. Teorija je sicer bila znana, toda praksa ji ni znala slediti. To nam še danes — 150 let pozneje! — dokazuje prevod g. Omerze.

Če bi prelagatelj vzel v roke Maretičev prevod Ilijade (treće, Matičino drugo, izdanje. U Zagrebu, 1912.), bi v njem našel na str. 431—442 Stjepana Ivšića članek „O ovom prijevodu i nešto o našem heksametru uopće“, iz katerega bi lahko mars kaj pridobil tudi za tehniko našega heksametra, če bo previden. Maretičev heksameter je kvalitativen metrum, ki se (v prvih štirih stopicah) ne boji trohejev,

že zato, ker je v hrvaščini mnogo težje delati ponarejene spondeje ko pri nas. V tem mu ne smemo slediti. Tudi dopušča izjeme glavnega pravila, da imej vsak heksameter „u svakoj stopi jedan slog naglašen po običnom govoru“ (l. c. str. 435) na ta način, da dovoljuje stopice, v katerih ni naglašen noben zlog, n. pr.:

I iz Elhálíje | gráda || u | kójem je | kraljevo | Eúrit . . .

To mesto slove v našem prevodu tako (II, 729—731):

Ki so pa bivali v Friki in skaloviti Itóni
in pa v Ojhaliji dalje, Ojhalijca Evrita mestu
te pa vodila u boju Asklepíja dva sta sinova . . .

V tem primeru bo boljše slediti Prešernu ko Maretícu. Baš na začetku heksametra, ki se mora s tem ravno posebno markirati, morajo stati glavni, močni akcenti, ki jih ne more nositi kak brezbarven, slab „ki, ko, in“, s katerim si prelagatelj baš v drugem spevu tolikokrat pomaga. Treba samo čitati klasične heksametre, opazovati markantne začetke heksametrov v Prešernovi elegiji in videti, kako je Prešeren prvotni verziji pentametra:

Rés sí, zakláde duhá Krézové bil si nabrál —

ki jo ima „Illyr. Blatt“, dal v „Poezijah“ mnogo markantnejši začetek:

Ti si zaklade duhá Krézove bil si nabral —

kjer je odpravljena moteča pavza in tako odprt ritmu prostejši tek. Pri prelagatelju pa imamo v navedenih treh verzih baš na začetku trikrat zapored gluhi „pa“, ki ti udari trikrat zapored v uho!

V sredi heksametra seveda lahko pópolnoma mirno stoji stopica, ki nima glavnega povdarka, ampak se mora zadovoljiti samo s sekundarnim. Saj je baš velika prožnost stavkovega akcenta, ki lahko pade sedaj na to, sedaj na ono, tudi metrično povdarjeno mesto, poleg razmerja med stopicami in zlogi besed in poleg cezur, ki razdele metrično enoto heksametra v dvoje ali troje ritmičnih enot, oni neizčrpani zaklad, ki dela heksameter tako sočen, gibek in plastičen. Vse te možnosti pa so vključene med dva mejnika, ki sta ostro markirana: začetek in konec heksametra. Na to ne sme pozabiti, kdor gradi slovenske heksametre!

Dobre heksametre graditi je seveda nekaj več ko hruške peči. Delali so preglavice že častitljivemu očaku Homerju, tem bolj Rimljanom, ker se njim jezik dolgo ni znal prilagoditi temu zanj tujemu metru. Ennij, ki ga je prvi prenesel med Rimljane, je moral latinsko besedo „cerebrum“ kar raztrgati na dva kosa, da jo je spravil v verz: „saxó cere — cómminuit — brum“! Ovidij (Ex Ponto, IV. 12) pošilja iz pregnanstva pozdrave svojim kolegom pesnikom v Rim in tarna, da ima prijatelj „Tuticanus“ tako nesrečno ime (—u—ū), da ga ni mogoče spraviti v elegijski verz. Plinij (Epist. VIII, 4) opozarja prijatelja Kaninija na rimske zmage in triumfe nad Dakí, čes, kakšna snov in kakšna krasna naloga za mogočen epos. Ampak kaj, ko ima baš premagani daški kralj „Decebalus“ tako nesrečno ime, da ga ni mogoče spraviti v latinski epičen verz. To ime ima namreč tri kračine v debilu (u u u | ū) in je zaradi tega za heksameter nesposobno. Poet naj opeva v epu rimsko zmago, pa ne more v njem niti imenovati premaganega sovražnika!! In vendar pravi Plinij ravno tam: „ . . . nihil est, quod non arte curaque, si non potest vinci, mitigetur“. Seveda — ampak za to je treba dobro poznati „artem“ in si narediti dovolj „curae“. To se danes od profesorja, ki hoče posloveniti vsega Homerja, sme in mora zahtevati.

Za človeka, ki hoče prelagati Homerja, pa je seveda šele bore malo, če zna gradi heksametre: to so komaj logaritmi pred trigonometrijo! Klasičen filolog, ki se loti prevajanja, bi moral prej dobro preozgati Wilamowitzov članek „Was ist übersetzen“ (Reden und Vorträge. Berlin, 1901). Če bo prelagatelj v nadaljevanju premagal te primitivnosti, bo mogoče govoriti tudi o globljih problemih takega prevoda. Danes to ne gre: onega homerskega „solnca“, ki sveti že tisočletjem, ni v tem prevodu niti „sled sence zarje“. In vendar je čas, da sine enkrat tudi nam!

Duhoviti vitez iz Manče je med raznimi drugimi bistroumno povedal tudi to (II. del, 62. pogl.), da so prevodi podobni tkanim flandrskim tapetam — od zadaj. Tega bi o tem prevodu ne mogel reči O njem — pa saj to ni niti prevod, to je komaj kopica heksametrov — veljajo prej besede, ki jih je izrekel Tennyson (Wilamowitz l. c. str. 8) o nekem angleškem prevodu Homerja:

These lame hexameters the strong-wing'd music of Homer!

no — but a most burlesque barbarous experiment.

o kritiki: Veliko preveč nje. A omrežjih. Človek sam ne ve — ak posebej ni navaden. Dr. J. A. Glonar.

„Zwischen zwei Nationen“. Pod tem naslovom je napisal Alfred Mader no precejšen roman, ki nosi opasano vablivo zastavo: „Dem Slavenvolke bietet sich die deutsche Bruderhand! Ob dieses zeitgemässen, packend durchgeführten Problems verspricht dieser Roman aus Österreichs Südländ das Buch des Jahres zu werden“. Stilu in vsebini („das Buch des Jahres“!) se pozna, da tiči za temi lepimi gesli interes založnika; toda ali nas naj to sili, da bi že vnaprej odklonili „bratsko roko“, ki se nam ponuja?

Pisatelj se piše prav za prav Alfred Schmidt; rojen je v Mariboru (1886) in se ponaša s tem, da je v daljnem sorodstvu z nekdanjim lavantinskim škofom Stepischneggom. Mladostni spomini (menda je študiral gimnazijo v Mariboru) odsevajo tudi iz njegove knjige: „In dem steirischen Gymnasium, das ich besuchte, hat es unter uns Schülern Slawen gegeben, Slowenen aus den Tälern der Sann und Sau(!). Wir nannten sie Windische, nach der alten Form von Weidende (stil!), wie sie in früheren Jahrhunderten ihrer Lebensweise gemäss genannt wurden. Wir aber taten ihnen damit keine besondere Ehre an. — In den Pausen kam es zu Prügeleien mit ihnen. Wenn wir dabei auch nicht gerade den kürzeren zogen, so wiesen unsere Arme, Lenden und Schultern doch am Ende immer und deutlich genug die slawischen Nationalfarben auf: rote und blaue Flecke auf weissen Grund, also rot - blau - weiss. Dagegen war es ganz unmöglich, die Dreifarb, die wir hochhielten, schwarz - rot - gold, den Windischen ins Fell zu gerben. — Später dann, auf der Wiener Universität, sah ich die Slawen nur so in Rudeln umherlaufen“. S temi besedami se predstavi pisec, ki pripoveduje — pod imenom Herbert Langer, svoj lastni roman, kar v začetku in ta ton vlada v vsi knjigi. Langer potuje po Dalmaciji in pripravlja „veliko delo“ o nji (kaj piše, ne izvemo nikjer). V Dubrovniku spozna učiteljščnico, ki ima dovolj eksotično ime „Miria“. Med obema se zaplete ljubezen (ž njo se rešuje problem naslova!), toda temu nasprotuje brat Mirie Nikola, ki je visokošolec, Sokol in vsled tega seveda tudi član „Narodne obrane“ in udeležen pri velesrbski propagandi. Za Mirio se poteza tudi urednik Mesarič, ki je prijatelj Nikole, urednik in eksponent propagande. Ker se Miria upira, ji zagrozi, da bo ovadil brata, ki je tedaj enoletni prostovoljec, da je udeležen pri propagandi. Konflikt reši s svojim junaškim nastopom Langer 29. junija 1914, ko planejo

dubrovniški Hrvati nad dubrovniške Srbe. Nikola se spreobrne in opere svojo čast s smrtjo v Karpatih, Mesarić je izginil bogvekam, Miria ki je že prej bolehala na sušici, izdihne ob napadu sovražnih letal, Langer pa se je že spomladi 1915 toliko opomogel, da je lahko napisal ta roman.

Vsa ta povest je prepletena s principijalnimi trditvami in opazkami, ki dovolj ilustrirajo pisateljevo poznavanje južnoslovanskega sveta in njegovo stališče do slovanstva. Samo par za poskus: „War Lauric ein verbissener Slawe, mit dem sich nicht gut über Österreich reden liess, so hing er mit der nämlichen Leidenschaft an seiner Heimat“ . . . (str. 9). „Im Hause Milic herrschten Ordnung und jener eigentümliche slawische Geschmack, der am deutlichsten dafür spricht, dass diese Nation in manchem noch um hundert Jahre hinter der germanischen Kultur zurücksteht“ (54). „Und gelingt es dem Slawen, was nur zu häufig geschieht, eine höhere Stellung zu bekleiden, so verrät doch jede Bewegung, wie er sich verbeugt, wie er den Stuhl rückt und sich der Gabel und des Messers bedient, den Slawen (57)*. „Frau Milic stand ihrem jungen Sohne Antwort und Rede, slawische Frauen sind einmal so; auch in den Söhnen erblickten sie ihren Gebieter. Nie würde eine deutsche Mutter so sich vor ihrem Sohne beugen (73)*. „Da hörte ich ganz die Slawin sprechen, die sich vor dem Manne beugt, dessen Magd sie ist (113)*. ltd. itd. itd.

Skratka: Maderno že ve, kako je treba pisati za njegove ljudi. Nekoliko sentimentalnosti (ta je potrebna za razne literarne tete, ki n. pr. za dnevniške sprejemajo in recenzirajo podlistkove romane), k temu še nekaj aktualnih fraz, vse skupaj prepojeno z gosposko vzvišenostjo modernih Helenov nad raznimi drugimi narodi, pa je roman napisan. Maderno je samo eden onih spretnih literarnih industrijalcev, ki ob sedanjem svetovnem požaru kuhajo svojo prazno juho. Ob takem delu seveda ni mogoče, da bi dobili kaj umetniškega, ali vsaj stilistično enotnega. Ves roman je samo političen uvodnik zakotnega lističa, ki si je izposodil literarne cunje, ker bi ga bilo sicer njegove nagote vendarle sram. In še s temi cunjami se ne zna dobro drapirati: sredi zdihov oddaljenega zaljubljenca te napade par strani dolga proza najbanalnejšega reporterstva (str. 169—175)!

Ampak: če je stvar tako brez vse vrednosti, čemu toliko besed o njej? — Ker je Maderno temu Langerjevemu romanu napisal dve strani uvoda, s katerim je svojemu zmašilu skusil dati nekaj resnejši relief. V njem je napisal: „Deutsche und Slawen unter Habsburgs Banner werden sich fortan nicht mehr hassen und verfolgen dürfen, sondern einander zu verstehen trachten“. Prav in lepo, gospod Langer-Schmidt, ampak to se ne doseže s spisi, kakor je ta roman. Efekt je v tem slučaju samo ta, da so se fraze, ki jih je zavrgla politika, zatele v literaturo. S tem pa ni pomagano niti politiki, niti literaturi, niti Nemcem, niti nam. Ali samo uvod in za njim resno delo, ali pa samo roman — ki Vam gre očividno najbolj od srca; oboje skupaj je samo naivnost ali hinavščina, slabo prikrita z literarnimi ambicijami in založniško špekulacijo.

Dr. Jož. A. Glonar.

„Regiment po cesti gre . . .“ — med Nemci. L. 1910 je prinesel „Kunstwart“ melodijo in prevod prve kitice te naše narodne pesmi (gl. Lj. Zvon, 1910, str. 251). Med vojsko je E. Diederichs v Jeni izdal v zbirki „Kriegslieder fürs deutsche Volk mit Noten“ droben zvežčič s sliko sv. Jurija in nekoliko kurioznim naslovom: „Musketier seins lust'ge Brüder. Alte liebe Soldatenlieder. Hg. v. Fritz Jöde“. V tej knjižici najdemo pod številko 8. melodijo našega „Regimenta“ s sledečim tekstom:

„Regiment sein Straße zieht,
auch mein Bursch in Reih und Glied, juch-hei
meinen Burschen, ja, den kennt man gut,
trägt ein grünen, grünen Strauß am Hut, juch-hei.

Und ich reib die Äuglein wach,
und ich seh ihm freudig nach,
und ich seh sie ziehen zum Tor hinaus,
und ich bleib allein zu Haus.

Und die Trommel und das Horn
und der Tambour schreiten vorn.
Meinen Burschen, ja, den kenn ich heraus,
trägt am Hute einen Strauß.

Regiment nach Hause zieht,
auch mein Bursch in Reih und Glied,
meinen Burschen, ja, den kennt man gut,
trägt ein grünen, grünen Strauß am Hut.“

Melodija in prevod prve strofe, sta — z nebitvenimi spremembami — posneta iz „Kunstwarta“, toda odkod so ostale tri strofe? Na moje prašanje pri založniku sem dobil sledeči odgovor: „Volksdorf, bei Hamburg, 28. 3. 1917. — Sehr geehrter Herr! Herr Diederichs, mein Verleger, sandte mir Ihren Brief wegen des Liedes „Regiment sein Straße zieht“ zur Beantwortung. Das Lied in der von mir gebrachten Fassung rührt aus dem „Wandervogel“ her und wurde so, wenn ich nicht irre, 1912 (es kann auch 1911 gewesen sein!) von Wandervögeln mit zum Bundestag gebracht, fand da riesigen Anklang, ging in das Wandervogeltagebuch von 1913 über und ist seitdem ein sehr beliebtes Lied geworden. Die Quelle ist jedenfalls auch Batkas Notierung im „Kunstwart“ gewesen. Die neuen Strophen rühren aber von deutschen Wandervögeln her... Fritz Jöde“. Odkod je Batka dobil melodijo in prevod, ki ga je priobčil v „Kunstwart“, žalibog nisem mogel izvedeti. Danes je naš „Regiment“ že — nemška narodna pesem. To nam dokazuje „Wandervogel“, ki je razširjen po vsej Nemčiji; še bolj jasen dokaz pa imamo v naši neposredni bližini. Graški „Heimatgrüsse, Kriegsflugblätter des Vereines für Heimatschutz in Steiermark“, ki jih urejuje znani graški folklorist V. v. Geramb, so v svoji 7. št., maja 1915. prinesli pod naslovom „Allerhand Unterhaltliches aus der Heimat“ melodijo in tekst našega „Regimenta“ iz Diederichsove zbirke. Tudi na večerih, ki jih prireja graški „Heimatschutz“, da bi ž njimi dvignil zanimanje za nemško narodno pesem, se je naš „Regiment“ že pel (n. pr. 18. aprila 1917).

Za znanost, ki se peča s proučevanjem narodne poezije, je ta slučaj nad vse zanimiv, ker kaže v podrobnem vse faze, kako prehaja narodna pesem od naroda do naroda. Dobrodošel in poraben pa je tem bolj, ker se dajo vse te faze takorekoč z akti in dokumenti dokazati. V času, ko se nemška mladina ogreva ob ritmu in melodiji naše narodne pesmi, je naša naložba, da zberemo vsaj vsa zgodovinska dokazila za postanek te nemške narodne pesmi. —

Naše vojno ministrstvo je postalo tudi pozorno na razne narodne pesmi med našim vojaštvom. Na njegovo inicijativo je zbiral Leo Hajek med vojaštvom pesmi za arhiv fonogramov pri dunajski akademiji. O slovenskih vojaških piše:

„Gab es bei Tschechen und Slowaken eine reiche Auswahl von Marschliedern, so fehlen diese bei Slowenen fast ganz. Sie singen lieber, wenn vorübergehende Rast oder das Ende des Tagwerkes ein Niedersetzen oder bequemes Lagern gestatten. Ihre Lieder (No. 2538—45, 2581, 2582) sind durchwegs sehr schön und ich konnte ausser den aufgenommenen noch Text und Melodie von einigen weiteren mitbringen, von denen ebenfalls Aufnahmen zu machen, die gebotene Sparsamkeit mit dem Plattenmaterial nicht zulies.“ (Anzeiger der Ak. d. Wiss. phil. hist. Cl. 53. Jg. 1916. Str. 87). Najlepše na ta način nabrane pesmi hoče izdati vojno ministrstvo; izdajo pripravlja profesor Hans Wagner.

Dr. Jož. A. Glonar.

Dva prevoda. Čas XI, p. 226 nsl. Na mikroskopičnem vojaškem dopustu sem naletel na obsodbo Verhaernovih „Gorečih kop“, Lj. Zv. 1917, št. 5. Na kraju pameti mi ni, zagovarjati svoj prevod, ker se zbog urednikovega naganjanja in obilice lastnih poslov nisem utegnil poglobiti. Kogar veseli, bi lahko primerjal Kopitarjevo prepesnitev in bi opazil, da se mnogi stih ne strinja v številu zlogov z izvirnikom n. pr. 2, 3, 4 itd. „Prijeti se“ je od istega korena ko „vneti se“ in v mojem narečju sta to soznačnici. „Bonds de sons — horizon“ imam izražen z donečim glasom *o*, poboljševalec pa *i*, pri čemur je ostal bonds brez glasovnega korelativa. Refren „kopa gori“ vsebuje krepko rimo, izvirnik ima žensko, ki lepše slika dolgotrajno gorenje. Enako še dokaj drugih primerov. „Sillage“ izhaja iz brodarstva, g. Kopitar tega izraza ni poslovenil. Pes za „chien de garde“ ni točno, še dosti slabše pa „déployer“ — „drviti“, ker pomeni „razvijati“, ali „se détacher“ — stresati se! Sêlo ima res odprti *e* kakor pête, toda za predlogi se često glas predrugači: na pête, nebo z néba, lahko torej: iz sêla. Od kedaj se pravi „ruser“ — lizati se? Caillot od lat. coagulare mi je znano, le da nudi moje besedilo caillou; prvotnega tiska žal nimam pri roki. Rezgétajo mi je tuje, poznam rezgêčjo ali rezgetájo. V šesti kritiki so moji verzi baje izgubili rime, v resnici sta dve več nego pri mojem sodniku (izpuljene — izbuljene), ki značilnega epiteta déracinés ni prevedel. Ravnotam stoji ednina za des fous, kar precej oslabi smisel. Les yeux clos — zaprta veča — dajejo povod za učeni sic!; Pleteršnik pa istoveti veko (n) in veka (f). La mort passagère: prehodna smrt je ravno tak rebus ko prehodni dež . . . Torej niti drugi prevod, ki naj bi bil vzor, ni natančen in dovršen, dasi se prozorno čuti namen, osvetliti se Debeljaku radi neklih vrstic. Vendar ne bom citiral Prešerna ob Kopitarjevem imenu, rajše mislim na Levstikove besede: Bog živi kritiko!

lite le prevode tudi naj Kopitar —
 se jo bja Kopitar — ne da bi bil stopil
 mosko zemljo — kot selski kapelan v naj
 francošine naučil

A. Debelja
 zavaraja
 žnari
 Kopitar
 "aba"

: Splošno kreditno društvo :

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2% od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestno mere.

Telefon št. 120.

Ček-konto poštne hranilnice št. 45.156.

O M L A D I N A.

Nova publikacija „OMLADINE“:

ALOJZIJ GRADNIK: **Padajoče zvezde.**

Cena v platno vezani knjigi K 3·50.

Dobi se po knjigarnah ali „OMLADINA“, Ljubljana,
poštni predal 87.

„Tedenske slike“

so najboljše in najzanimivejše
slovenski ilustrirani tednik.

„Tedenske Slike“ stanejo: celoletno 12 kron, polletno 6 kron, četrtletno 3 krona in mesečno 1 krono. Posamezne številke se dobe po trafikah, knjigarnah in na kolodvorih izvod po 24 vinarjev.

Naročite si „Tedenske Slike“.

Zahtevajte povsod „Tedenske Slike“.

Priporočamo

„Narodno knjigarno“

v Ljubljani, Prešernova ulica št. 7.

Priporočilo častitim naročnikom „Ljubljanskega Zvona“.

Največja zaloga raznovrstnega papirja, kanclijskega, ovijalnega, raznih šolskih in pisarniških potrebščin. Razglednice en gros en detail.

Velika knjigoveznica, v kateri se izdeluje od najpreprostejših do najfinejših vezi. Originalne platnice in vezi za razne hranilnice in posojilnice.

Tisek na trakove, razne reklamne table v zlatu, aluminijumu i. t. d., passepartout v mnogovrstnih izpeljavah. Tisek na žalne (pogrebne) trakove se takoj izvrši.

— Tvorница papirne in kartonažne industrije J. BONAČ SIN, Čopova ulica, Ljubljana. —

Vljudno priporočila

Ivan Bonač.

Knjigarna
L. Schwentner
v Ljubljani
Prešernova ulica št. 3.

priporoča sledeča dela slovenskih pesnikov :

- Aleksandrov:** *Pesmi in romance*. Broš. 3 K 50 h, eleg. vez. 5 K 50 h.
- Aškerc A.:** *Zlatorog*. Planinska pravljica iz Trente. Eleg. vez. 3 K 50 h.
- Aškerc A.:** *Mučeniki*. Slike iz naše protireformacije. Broš. 3 K, v platno vez. 5 K.
- Aškerc A.:** *Junaki*. Epske pesnitve. Broš. 3 K, v platno vez. 5 K.
- Aškerc A.:** *Jadranski biseri*. Balade in romance slovenskih ribičev. Broš. 3 K, eleg. vez. 5 K.
- Aškerc A.:** *Akropolis in piramide*. Poetični sprehodi po Orientu. Broš. 3 K, eleg. vezano 5 K.
- Aškerc A.:** *Pesnitve*. Peti zbornik. 1904—1910. Broš. 4 K, eleg. vez. 6 K.
- Cankar Ivan:** *Erotika*. II. izdaja. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 70 h.
- Jeraj Vida:** *Pesmi*. Broš. 1 K 60 h, eleg. vez. 3 K 20 h.
- Kette Dragotin:** *Poezije*. Druga pomnožena in ilustrovaná izdaja. Broš. 4 K, eleg. vez. 6 K.
- Kette Dragotin:** *Poezije*. Ljudska izdaja. Broš. 1 K 80 h, vez. 3 K.
- Poljanec Ljudmila:** *Poezije*. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K.
- Prešernove poezije**. Uredil A. Aškerc. Drugi natisk. Pantheon-izdaja vez. 4 K.
- Župančič Oton:** *Čaša opojnosti*. Drugi natisk. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 80 h.
- Župančič Oton:** *Cez plan*. Drugi natisk. Broš. 2 K, eleg. vez. 3 K 80 h.
- Nadalje priporoča svojo bogato zalogo slovenskih in nemških knjig, ter sprejema naročila na vse leposlovne liste.